

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Dispvtationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtvte Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

II. De potestate Ecclesiæ in infideles non baptizatos, quæ, & quanta illa
sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](#)

S. I.

De potestate, & iure, quod Ecclesia habet ad prædicandam infidelibus fidem.

32

intrâ genus infidelitatis à peccato illius, qui negaret Dei reuelationem; sed tamen peccaret contra fidem, quæ licet assensum veracitatem præcipiat proper assensum rei reuelatae; sed tamen præcipit illum assensum, atque ideo præscindendo etiam à blasphemia violatur præceptum fidei, negando veracitatem Dei.

Vrgebis, quomodo potest peccare contra fidem ille, qui omnino ignorat fidem, & omnem doctrinam fidei; restat ergo quod solum peccet contra lumen naturæ dictans, debere ex ipsis creaturis agnoscere Deum infinitè perfectum, non verò contra fidem; & per consequens diffensus ille, etiam si grauiter culpabilis, non expellit habitum fidei infusa. Respondeo, hominem illum in casu posito ignorare quidem fidem, & eius obligationem, quatenus versatur circa reuelationem, & res reuelatas: non tamen ignorare obligationem fidei, quatenus hæc obligat etiam ad credendum veracitatem Dei aliunde cognitam, quam ex reuelatione veracitatis. Potest enim contingere, aliquem ignorare, omnino invincibiliter Deum aliquid reuelasse, & omnem prouersus Dei reuelationem; & tamen ex principio naturæ cognoscere obligationem credendi Deo, si aliquid reueleret, quam obligationem fides ipsa imponit, & prohibet diffensem veracitatis, ne impediti assensum rei reuelatae: iam ergo cognoscit ex parte obligationem fidei, & potest contra fidem peccare, quod sufficit ad peccatum infidelitatis, & ad amittendum habitum fidei infusa.

An omnia opera infidelium sint peccata, hæc tamen quæstio magis propriæ pertinet ad tractatum de Gratiâ, vbi agitur, an fides necessaria sit, ad quodlibet opus bonum naturale, & morale: quare eam quæstionem ad locum illum remittimus.

S E C T I O N I .

De potestate Ecclesiæ in infideles non baptizatos, que & quanta illa sit.

33

SVb hoc titulo multa dubia comprehenduntur, quæ sigillatim explicanda sunt, & de quibus ultra alios optimè tractat Suarez in presenti disput. 18. sect. 1. & sequentibus. Pro quibus omnibus præ oculis habendum est, infideles huiusmodi alios esse subditos Ecclesiæ, vel Principibus Christianis in temporalibus, eo quod in eorum regnis, & terris habitent; alios verò non esse ita subditos, unde oritur diversitas potestatis in illos, ut constabit. Rursus potestas hæc considerari potest, vel ad prædicandâ illis fidem, vel ad cogendos eos, ut prædicationem, & fidem audiant, vel ad cogendos etiam, ut fidem auditam, & sufficienter propositam amplectantur, vel saltem ut errores, qui non solum sunt contra fidem, sed etiam contra rationem, & legem naturalem, deponant: vel denique ad priuados eos, dum in infidelitate perseverant, dominio, & potestate in personas fideles, de quibus omnibus in particulari dicendum est. Non est autem sermo de hereticis, seu de baptizatis, de quibus disputatione sequenti agendum erit, sed solum de non baptizatis.

DIstinguit P. Suarez vbi supra, sect. 1. num. 1. aliqui enim habent potestatem meram aliquid faciendi, quamdiu nimur ab alio non impediantur: sicut mihi licitum est ingredi alienam domum, si tamen dominus domus impedit, ritetur iure suo, quia mea potestas non fundatur in iure, sed in permissione. Alij verò habent potestatem fundatam in iure, sicut est potestas vendi propria domo, vel re communis. Hæc tamen differunt, ut verum factar, materialis est, & factum secundum magis & minus: nam si arrentē consideretur, prior etiam potestas assertum secum aliquod ius, licet magis limitatum, & minus vaueabile, quamvis enim dominus possit mihi prohibere ingressum sue domus alij tamen non possint, & aduersus eos habeo ius, ne me impediunt: & possum impidere volentes cohibere, & ab illis defendere, quia prohibent me ab exercitio officii mihi libera. Sic Sacerdos, cui Pontifex dicitur, audiendi confessiones in aliena parochia non contradicente Parochio, potest quidem a parochio impidi: non tamen potest impidi ab ullo alio inferiori, atque ideo potest leâ quolibet alio impidere volentes defendere, & vi iure suo. Sic ergo Ecclesia posset quidem considerari cum potestate prædicandi fidem, limitata tamen, nempe quandiu Principes consentient: quo casu non haberet ius illud ita illuminatum, quale nunc haberet prædicandi fidem etiam Principibus repugnantibus: haberet tamen adhuc eas, ius aliquod contra omnes alios privatos, & quibus consentiente Principi non posset prohiberi, & contra quos posset leâ tuendi prædicacionem impidere. Eo ergo ipso, quod Ecclesia haberet potestatem prædicandi fidem, videtur habere ius etiam verum, saltem aduersus alios omnes, à quibus non dependet in ius illius potestatis, atque ideo si ab illis alii impeditur, posset eos cogere ad desistendum: nemo enim potest iustè me impidere ab vsu facultatis, quæ ab ipso non pendet, nec eius arbitrio subordinata est.

Hæc tamen ad quæstionem de nomine pertinere videntur; an scilicet potestas illa, appellari etiam possit ius. Ceterum loquendo de ipso: patendum est, de facto Ecclesiæ habere non solum potestatem prædicandi, quandiu à Principibus non impeditur, sed etiam habere hanc potestatem cùm iure ad hoc, ut neque à Principibus, nec ab aliis impidi possit, ne fidem libere prædicet. Ecce in primis quoad potestatem, constat ex verbis illis Matth. vltimo, enuntiis doce omnes gentes, & Marci vltimo, enuntiis in viuenter summum prædicare Evangelium omni creature. Lxx. 24. Sic oportebat pati Christianum, & resurgere à mortuis, & prædicari in nomine eius penitentiam. Et ratio est clara, quia cùm fides necessaria sit omnibus ad salutem, quilibet potest, nisi aliud maius bonum obsteret, imò & aliquando teneat proximum suum instruere circa fidem, ne pereat.

Quod verò Ecclesia habeat etiam ius, & auctoritatem prædicandi indepedenter ab aliis, qui permittrant, vel prohibeant, fatentur omnes, quos dicitur referri, & sequitur Suarez dicta sect. 1. num. 2. & probant

fides, inde- probant ex potestate, quam Christus Dominus pendenter ab habuit in viuersos homines, tanquam in hereditatem suam, quam mediante prædicationem dei erat acquisitus; iuxta illud psalmi 2. Ego au- tem constitutus sum Rex ab eo, super Sion mon- tem sanctum eius, prædicans præceptum eius. Vnde subditur dictum eidem à Patre. Peñula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & posse- sionem tuam terminos terra. Et ideo ipse Christus agnoscens in se hanc potestatem, & ius di- xit Math. ultimo: Data est mihi omnis potestas in Caelo, & in terra. Vnde statim intulit, quasi iure suo tvns: euntes ergo docete omnes gentes. Cùm ergo Christus ius haberet ad suam fidem omnibus prædicandam, quod munus per seipsum non erat exequitur, sed per Apostolos, & alios mi- nistros, quibus hoc munus delegauit, consequens est, vt eis non solam licentiam vtcumque, sed auctoritatem etiam, & ius prædicandi concesse- rit: ideo enim Paulus. 2. Corinth. 5. postquam dixit: posuit in nobis verbum reconciliationis: hoc est, communis nobis prædicationis munus: sub- iungit: pro Christo ergo legatione fungimur: si ergo ministri Ecclesie legati Christi sunt, habent ius prædicandi fidem independenter ab omnibus aliis: nam legatus in rebus suis legationis ius, & auctoritatem participat Princips, à quo mittitur, nec potest ab alio inferiori impediti, ne mu- nere suo fungatur, & principis mandata propo- nat iis, ad quos legatus destinatur.

Hoc totum argumentum ex Christi potestate, & iure desumptum, videtur nimium probare: nam Christus non solum habebat, & habet po- testatem, & ius ad prædicandam, & annuncian- dam suam fidem, sed etiam potest homines vi, & metu, ac potentia sua ad fidem amplectendam obligare, & cogere: quare posset si vellet Prin- cipi Christiano committere, vt infideles subdi- tos, vel etiam non subditos mortis pena adie- ñta ad fidem amplectendam cogeret. De facto tamen ex eo, quod Ecclesie ministris Euangelij prædicationem delegarit, non censetur iis, hanc etiam potestatem delegasse, cogendi homines ad fidem amplectendam, vt postea videbimus: ergo nec ex delegate potestate predicandi, colligi po- test efficaciter delegata etiam potestas coercendi eos, qui prædicationem impideat vellent, licet hæc etiam potestas a Christo esset: neque enim Christus cum prædicationis officio com- municavit potestatem omnem, quam ipse ha- bebat.

Addenda est ergo ratio, cur ex mandato præ- dicandi Euangelium Ecclesie dato, magis colli- gatur ius ad coercendos eos, qui prædicationem impideat vellent, quam ius, & potestas ad co- gendos infideles, ad fidem amplectendam. Hæc autem diversitas fundari debet in fundamentis utriusque partis nempe in rationibus, ob quas prima potestas dicitur esse in Ecclesia, & ob quas dicitur deesse secunda. Quod ergo Ecclesia possit cohære eos, qui prædicationem impediunt, & aduersus eos se tueri, colligi potest ex po- testate ipsius Christi delegantis, vt vidimus, & simili ex ipsa natura delegationis, primò. Nam Princeps mittens legarum ad aliquod munus obeundum, eo ipso censetur illum constituere in- dependentem ab omni malo inferiori, quoad execu- tionem muneric commissi, atque ideo cum auctoritate, & potestate coercendi quilibet in- ferioris volentes eum ab executione sui mune-

tis delegati impeditre, vt constat ex l. 2. ff. de his, quibus mandata est iuri dictio, cap. Præterea de officiis deleg. & aliis: Christus autem prædicatores mittens est Princeps supremus: ergo eius legati possunt quilibet prædicationem impidentes coercere ex potentia imbibita in ipso legationis munere sibi commisso. Quilibet enim Respu- blica, praesertim habens potestatem supremam, qualis est Ecclesia, potest tueri iura sua aduersus eos, qui ea violare, & impeditre iuuentur.

Secunda ratio est, quia quilibet supremus Princeps potest propria auctoritate defendere innocentes, qui à suo Principe injuriam patiuntur, & exprefse, vel interpretatiū auxilium im- plorant. Cùm ergo Princeps infidelis prædica- tionem Euangelij in sua ditione impediens la- datinius suos subditos, quibus ea prædicatio ad salutem necessaria est, & quorum multi, morali- ter loquendo, conuerterentur, & amplecten- terentur fidem, eius prædicatione audita: poterit Ecclesia defensionem illorum subditorum susci- pere, & propulsare injuriam illis illataam, cogen- do quacunque via Princeps infidelem ad fidem prædicationem permittendam.

Tertiā rationē addit Suarez vbi suprà n. 4. in fine, quia quilibet Respublica suprema habet ius mittendū legatos Pacis ad Princeps alios, qui si vexentur, vel male tractentur, possunt à suo Principe, vel Republica defendi, & vindicta fu- mi proportionata illatæ injuria. Idem ergo po- terit Ecclesia, si eius legati, quos ad prædicandam, & annunciantam Christi pacem mittit, indignè tractentur, & reiciantur.

Quartam rationē addit Hurtado dispu. 7. §. 6. quia Princeps prædicatoribus oblitens, est in ea parte tyranus, ergo quoad hanc actionem potest cogi ab Ecclesia ad defensandum. Antece- dens probat, qui abutitur iure, & potestate sua ad subditorum perniciem, quorum aeternam salu- tem impedit: cùm tamen hæc omnia visibilia in- stituta sint à Deo, in aseptionem salutis eter- nae, quam subditorum salutem carundem visibili- um rerum possessione, & auctoritate temporali, quam habet, fieri impeditur conatur.

*Ex hac autem communi doctrina plura dubia oriuntur. Primum esse potest, an ius hoc, quod *An ius quod Ecclesia habet cogendi infideles ad non impe- diendum prædicationem fidei; sic ius naturale, infideles ad seu fundatum in ipso iure naturæ; an vero sit non impedi- ius quasi positivum concessum illi à Christo, ex domi prædi- suprema potestate, quam Christus habet; & ab ei in rationem fidei, sit ius illa potestate participatum, & quasi delegatum naturale, an Nam P. Suarez vbi supra num. 3. indicat, non esse vero positi- nature, sed positivum: probat enim ius hoc uam esse in Ecclesia: Quia Christus Dominus potuit potestatem predicandi cum hoc iure communicare, ergo ita contulit illam. Deinde quamus haec po- testas non possit probari ratione naturali, est nihilominus valde consentanea ipsi rationi naturali; quia ius docendi ignorantes, est quasi connaturale cuiusque hominero supposita necessitate fidei, est valde consentaneum rationis, quod auctor fidei suis ministris, & praesertim Vicario suo, relinqueret, speciale ius ad illuminandos homines in doctrina fa- dei.**

Ex alia verò parte viderur ex supradictis sequi, hoc ius esse non positivum solum, sed naturale. Et quidem rationes illæ, quibus idem Suarez posseannum. 4. probat hoc ius, videntur (si ali-

T. 4 quid

De virtute Fidei diuinæ,

500

quid probant) probare non de iure positivo, sed de iure naturali: Prima enim ratio est ex eo, quod quilibet potest, si est faltem supremus Princeps, propulsare iniuriam, quam accipit ab alio impidente per vim ipsum sui iuris: Nam hoc, inquit, naturaliter sequitur ex ipso iure. Rursum ratio alia petita ex potestate tuendi, & defendendi innocentes, quales sunt illi, quibus praedicata erat fides, & qui ab ea audienda prohibentur, fundatur etiam in iure naturali, quod Respublica habet defendendi innocentes, ut constat. Denique potestas protegendi, & defendendi legatos pacis, quos mittit, & propulsandi iniurias nisi latas, natura iure competit Reipublica, ut constat: ex qua potestate hoc etiam ius probat in Ecclesia idem Suarez. Ad quod etiam induci possunt argumenta alia adducta ab Hurtado, & aliis ad probandum hoc idem ius in Ecclesia, ut consideranti patebit.

43

In hoc non videtur esse posse controversia, nisi de vocibus, nam de re ipsa constat ex dictis, hoc ius in radice quidem esse positivum, formaliter tamen, & proxime esse naturale. Quod enim fides huius doctrinae Euangelicae necessaria sit ad salutem, ortum habet ex voluntate, & decreto Dei. Quod etiam Ecclesia, & eius ministri debeat hanc fidem praedicare, & annuntiare omnibus eo modo, quo potuerint, ortum habet ex positivo præcepto Christi, qui id Apostolis, & eorum successoribus præcepit, quale præceptum positivum ministri legis antiquae non habebant: Christus autem ministros, & Apostolos suos legatos instituit, qua institutione, & præcepto, ac huius necessitate supposita, sequitur ex natura rei ius in Ecclesia defendendi se contra iniuriam impeditis vi, & potentia, ne vtratu sua facultate, & fungatur munere suo, quod ius commune est omnibus in casu simili.

44
De quibus or-
judeat hoc
ius.

Secundò ergo dubitatur, in quibus resideat hoc ius ad cogendos infideles iuspedire volentes fidei prædicatione, ne eam impedian. Ad hoc responder Suarez ubi supra num. 5. & sequentibus, distinguendo potestatem prædicandi, & potestatem mitendi prædicatores, & denique potestatem defendendi ministros prædicationis. Ex quibus primam, nempe potestatem prædicandi, dicit competere solis Pastoribus, & iis, qui ab ipsis delegantur, vel mittuntur respectiè; potestatem vero secundam mitendi, competeat vniuersaliter pro tota Ecclesia, soli summo Pontifici cui vniuersalis Ecclesiae cura commissa est: Episcopis autem, & inferioribus Pastoribus, competere intra terminos sua iurisdictionis, & territorij. Denique tertiam potestatem defendendi ministros competeat soli summo Pontifici.

45

*Ius predican-
di ex officio
quibus com-
petat.*

Circa primam patem de potestate simplici prædicandi. Aduertendum est, hoc intelligi de potestate publica, & quasi ex officio, nam quando de prædicatione priuata, & intructione, quilibet fidelis eruditus potest data sibi commoda occasione, alios infideles instruere, & ad notationem veræ fidei adducere: id tamen ex officio facere competit Pastoribus, & iis, qui ab illis mittuntur, iuxta illud Pauli ad Roma, 10. quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Quem locum Innocentius III. relatus in cap. cim ex iniuncto, de hereticis, afferat ad probandum, quod non debet sibi quisquam indifferenter prædicationis officium usurpare quod etiam conflat ex Christi verbis Luca 10. Rogate Dominum missis, ut mittat

operarios in messem suam. Et quidem nec inter fideles licet quisquam sibi prædicationis munus assernit, nisi de Episcopi, vel Pontificis licentia, & designatione: multo minus hoc officium ad connectendos infideles sine eadem designatione usurpare licebit. Est enim pasendi munus, quod Pastoribus competit, non oibus, quia apertius pasci debent quam pascere. Ceterum sicut inter fideles non prohibetur laicus & priuatus exhortari priuatis consiliis, & monitis, proximos ad honestatem & pietatem, sic nec inter infideles prohibetur fidelis data occasione fit alios ad fidem, & religionem Christianam inducere: quod etiam laicos, imò & seruos, atque ancillas Christianas certe legitur in Ecclesiasticis historiis.

Circa secundam partem de facultate, & iure mitendi prædicatores ad infideles, aduenti be-⁴⁶ Suarez, licet singuli Pastores non habeant potestatem vniuersalem mitendi Provincias extra suum territorium; aliquando tamen ex presumpta voluntate summi Pontificis, cuius licentia commode expectari non potest, posse data opportunitate procurare per se, vel per alios, conversionem etiam alterius Provincie vicinæ ex ratificatione futura summi Pastoris, qui presumit fieri poterit, consulendus est. Quia enim ratificatione, & voluntas presumpta sufficiunt poterit; ut inferior etiam minister praeterea data opportunitate alicui ciuitati, vel Provincia, ubi fuerit prædicationis speratur. Addo ego, siue sufficit presumpta voluntas summi Pontificis, in iis casibus, sufficere etiam ratificationem, vel voluntatem presumptam Episcopi, vel Pastoris inferioris, ad cuius iurisdictionem, & territorium locus ille spectat potest. Quicunque enim antecedenter licentiam dare potest ad prædicandum, potest postea ratum habere, & eius ratificatione, vel voluntas presumpta sufficiet, ad excusandam actionem illam, dummodo potest data opportunitate ad ipsum recurvatur, ut debita subordinatione seruetur, & nemo in alienam mens falcam mitterat.

Denique circa tertiam partem de iure defendendi ministros, & prædicatores Euangelij potest esse difficultas. Primo, quia quilibet præfectorum summi Princeps, habet in defendendis innocentibus patientibus iniuriam sit de iure ipso naturaliter permisæ. Diximus autem ministros Ecclesie legitimè missos a Pastoribus habere ius prædicandi iis, ad quos mittuntur, & esse legatos Christi, in ordine ad annunciatum Euangelium: si ergo iij per iniuriam a Principe infidei impediantur, ne fungantur suo munere, poterit quilibet alius Princeps fidelis arma contra impedientem mouere, ut ab iniuria desistat, & per consequens hoc ius defendendi fidei prædicatores non sp̄. Et statuit ad summum solum Pontificem.

Hoc argumentum probat, aliquid concedendum esse hac in parte Principibus. Nam sicut homo, etiam priuatus, potest seipsum, & alium etiam innocentem tueri, & defendere ab eo, qui actu iniuriam ei inficit, quando non est recursus ad magistrorum, qui publica auctoritate id faciat: non tamen quando est talis recursus, sicut nec post iniuriam iam illatam potest aliquis propria auctoritate iniuriam vindicare, aut delinquentem punire, sed solidi pereire à Iudice pœnam delictorum commissaria dum acto.

Disput. XIX.

Sect. II. §. I. 501

actu prædicationis ministri legitimi iniusti cohibentur, & vexantur, potest Princeps laicus eos defendere ab iniuria actuali, & prohibentem ut vexantem cohibere, quantum sit est, ut deficiat, si non sit recursus ad legitimum iudicem communem, qui est summus Pontifex: non tamen potest vindicta sumere de iniuria iam illata: hoc enim spectat ad iudicem communem, qui est Pontifex, & potest auctoritate publica eiusmodi iniurias suorum ministeriorum punire; quod duplex defensionis genus distinxit bene Hurtado dñs 758. 11.

fici , vt per se , vel per Ecclesiasticas personas il-
lam exequi debeat : quia non est Sacerdotis, ne-
que Ecclesiastici status arma corporalis funere,
vt constat ex Ambrosio relato in cap . conuenior
23 ; queft. 8. & aliis relatis à Gratiano eadem que-
fione . Potest tamen summus Pontifex commit- ipſis personis
Ecclesiasticis , ne
an verbō com-
mittere solum
eum tutelam
Principibus
ſecularibus

fronte. Poterit tamen rursum & pontificis communione hanc defensionem , seu executionem Principibus temporalibus : & ita de facto facit , dum inter diuersos Principes distribuit hanc curam prouidendi Prædicatores fidei variis infidelium Prouinciis , & cosdem Prædicatores postea ab iniuriis , & violentia defendendi. Huic doctrinæ consentit Hurradus disq. 75. §. 8. Addit tamen , posse Papam , quia est simul Rex temporalis , bellum infidelibus in sorte , quando scilicet alij Principes Christiani ex eius commissione possent: quare posset tunc exercitum cogere , illumq; iure sum mittere. Prudenter vero indicat hoc non ita vniuersaliter procedere , vt non possit aliquando contrarium expedire , quando scilicet alius damnum Ecclesie timeretur. Quæ exceptio metuō , ut dixi , subintelligendis est : nam indecentia huius defensionis per ipsas personas Ecclesiasticas exequutioni mandandæ , que cum illicitam reddit , oritur ex scandalo , & ex preiudicio ipsius fidei , quæ minus grata , & credibilis reddetur infidelibus , si videant Prædicatores , qui manutudinem , patientiam Euangelicam prædican , contrarium factis ostendere , vindicando proprias injurias per seipso , & fidem armis , ac potentia potius , quam rationibus inducere velle. Possunt tamen aliquando haec , & similia inconvenientia compensari pluribus , & maioribus eiusdem fidei commodis : nam sicut potest aliquando Prædicator carcerem , & vincula fugere , vbi ad mortem renebatur , & hoc propter maius bonum eiusdem fidei , licet aliquando magis expedit non fugere , sed mortem patienter expectare , ad eandem fidem magis confirmandas licet regulariter ministri Euangelicni non debeant fu per vim defendere , ad uerarios offendendo , & occidendo : aliquando tamen id expedire posset , ad maius fidei bonum. Quid enim si Regulus obuius impetraret conuersiōnem Regni , vel Imperij latissimam , incacerando , & vexando Prædicatores ad hanc finem missos : nonne possent non solum fugere , sed & custodes per vim opprimere , vt se liberarent , & opus incepturn prosequerentur , accedente saltem Pontificis permissione : Doctrina ergo illa intelligitur per se loquendo , & regulariter , excepto casu , quo contrarium magis expediens iudicaretur ad eiusdem fidei dilatationem , & augmentum promouendum.

Tertia difficultas est, an ad hunc ipsum finem
tuendi, & defendendi Prædicatores fidei, possint
hi mitti cum militibus armatis, qui eos defen-
dant, & ad eorum securitatem. Affirmant Major
in 2. diff. 44, quæst. 2, & nouissimum Iannez So-
lorzano apud Dianam 6. part. tract. 4. de bello, re-
solutione 15. qui etiam eidem sententia contra
Hurtadum ab eo adductum adhaeret, & dicit, se si quis eos de-
fendat. •
An ad hunc
finem defen-
dendi prædi-
catores fidei,
possint hi
mitti cum mil-
itibus arma-
tis. •

Secunda difficultas circa hoc ipsum esse pos-
test, an Ecclesia, vel Pontifex ad defendendos
vel Pontificis suos Pradicatores, possit armare exercitus ex
ipsius personis Ecclesiasticis, an vero committere
solum eam tutelam, & defendemus Principibus
pecularibus, & laicis. Suarez dicta fuit. 1. num. 7.
dicit, hanc potestatem non ita conuenire Ponti-

cificè de audienda, & recipienda prædicatione inoneantur. Hæc P. Diana ibi, qui in primis per errorem citavit Suarium disp. 18. de charitate, cùm non habeat tot disputations de charitate; sed id tractat disp. 18. de fide. Deinde immēritò illum adduxit tanquam contrarium aliquid docētem sententiā Hurtadi, quam retulerat. Nam Hurtadus disp. 75. §. 15. eandem omnino sententiam cum Suario docer, professus se Suarijs assertioni subscribere, contra sententiam Maioris suprà relatam, quam quidem Suarez retulerat illo n. 8. sed n. 9. eam impugnat, & n. 10. concludit, tunc locum esse coactio[n]e, & mitti posse Prædicatores cum exercitu sufficienti propter rationes illas; quando Principes infideles existunt, & ingressum concedere nolunt, quod etiam totum concedit Hurtadus, cuius sententia non est contraria, sed omnino eadem cum sententia Suarij. Quibus consentit Castr. Palao tom. 1. tr. 4. d. 2. punt. 5. n. 9.

52

Ego ab hac communi sententia recedendum non puto; nec per se loquendo, & regulariter muttendos fidei prædicatores cum exercitu, & militum copiis. Hoc enim probat Christi exemplum, qui misit Apostolos suos, *sicut agnos in medio luporum*. Matthæi 10. *sine baculo, & pera, inermes, & mansuetos*, & annuntiantes pacem; quod non solum de prima ipsa missione, sed de omnibus subsequentibus debere intelligi, probat Maldonatus in illud 10.. Matthæi ex Ambroso, Hieronymo, Augustino, & aliis. Hoc probat Chrysostomus tom. 2. hom. 24. in Matthæum dicens: *Mea est causa: Deus humano auxilio non indiger, ideo vos tantummodo mihi personam prestat, & ego vobis sensum, &c. & infra: Nemo speret in paronibus, nemo in amicis, aut parentibus.* Hoc probat antiquus Ecclesiæ vñs, etiam postquam ab Imperatoribus Christianis auxilium sperare poterat: vt constat de Gregorio magno, quando Prædicatores in Angliam misit. Hoc denique comprobatur ratio ipsa, & fidei auctoritas, cui non parum derogaretur, si armis, & potentia obstruenda esset, ita ut eius acceptatio timori potius humano, quam veritatis diuinæ ponderi tribui posset testante Paulo 2. ad Corinth. 10. *Armamilitia non sunt carnalia sunt, sed potentia Deo.*

53

Dixi tamen, *per se loquendo*, ita faciendum: nam per accidens aliquando licebit milites cum Prædicatoribus mittere. Peti enim potest prius ab infidelibus, vt prædicti auctores fatentur, aditus pacificus, & securitas pro prædicatoribus mittendis, vt eos audire possint, & fidem, si placuerit, recipere. Quod si hanc securitatem Princeps dare noluerit, iam cogi potest armis, vt securitatem petirant præfeti, & ad hunc finem Prædicatores possunt militibus associari. Præfus tamen pacatè, & sine armis securitas petenda est; postea, si negetur, armis usurpari potest. Vnde si experientia docuit fidem securitatis, date non observari, possunt iam milites mitti ad vindictam violatae fidei, & ad securitatem extorquendam. Addo posse etiam aliquando quasi per accidens, & concomitantem ire milites cum Prædicatoribus. Potest enim Princeps Christianus legationem ciuilē ad Principe[m] infidelem mittere, vt pacem, commercium, & amiciriam ab eo petat, legatosque suos solito comitatu[m] adornare, & comites etiam adhibere fidei Prædicatores. Si ergo Princeps infidelis neget iniuste, id quod de iure gentium omnibus debetur, nempe transiūm necessarium, & pacificum, portum etiam

in casu necessario, & alia, quæ de iure gentium debentur, & hoc sine causa iusti metus, aut peristianus, & milites mittit, non ad tutelam Prædicatorum, licet hi etiam ibi sint, sed ad extorquendam, quæ sibi de iure gentium debentur, & iniuste negantur. Semper ergo fides sine armorum specie, & omnino pacificè offrenda est; si tamen legatio hæc Regis pacifici Dei, & Ecclesiæ inuestigatur, potest iniuria vindicari, & arms extorqueri id, quod omnibus Principum Legatis de iure debetur.

Hinc tamen oritur quarta difficultas, an si prædicatio fidei pacificè offeratur, & infideles nolunt fidem audire, possint vi, & armis cogi ad canare diendam. Prima sententia affirmat, pro qua afferatur Maior in 2. diffinī. 44. quæst. 2. vbi videtur ea significare. Secunda sententia id vnuelabatur negat, quam tenet Valencia in presenti disp. 18. quæst. 10. punto 6. & indicat Salmeron tom. 12. cap. 12. tract. 38. Denique tercia sententia media, & vera di affirmat in ordine ad infideles subditos Principiis Christianis, negat vero in ordine ad infideles non subditos, quam cum alii quisuscunq[ue]runt, docent Suarez disp. 18. sell. 2. n. 3. & 6. Hurtado disp. 75. scđt. 3. & alii paſſim.

Prima pars, nempe quod Princeps Christianus possit cogere subditos suos infideles, ad audiendam fidem, negatur non solum ab auctoribus secunda sententia, sed etiam à Coninck in presenti disp. 18. dub. 14. numero 240. sed etiam concedunt alij: & probatur primò ex vñ Pontificum Romanorum, qui pensis, & multis cogunt Iudeos subditos ad audiendam singulis hebdomadis concionem de rebus noctis fidei, vt constat ex Bulla Gregorij XIII. quæ incipit *Santa mater Ecclesia cuius obseruantiam exactam hodie Romæ videmus.* Quamvis autem adiutorijs respondeant, illam nō esse coactio[n]em direcam, sed indirectam, quatenus Princeps imponit Iudeis subditis tributum aliquod, quod aliunde licet imponere poterat, à quo tamen tributo, & onere eximit eos, qui convenient ad audiendam concionem; sed cam solutionem reicit Suarez num. 3., quia Iudeis alia tributis imponuntur, nec illud imponitur sub nomine tributi, sed vt pœna inobedientia. Et quidem legenti verba prædicta Bullæ constabit manifestè, illam esse proprię pœnam: nam sub nomine pœna, & punitionis imponitur, & in genere statuit, eos eis, & alii pœnis cogendos esse; vnde si quis inculpabiliter absit propter morbum, vel quid simile non patitur cam pœnam, quia vñ non est culpa, non debetur pœna: quod tamen ad vitandam solutionem tributi iusti non sufficeret, cum hoc etiā sine culpa debeatur. Obiter adiutorijs, immēritò, adduci apud Hurtadum hic disp. 75. §. 1. & alios Bullam etiam Nicolai III. imponentis eiusmodi pœnam: nam Nicolai III. neque imponit pœnam, nec coegerit Iudeos ad audiendam fidem, sed præcepit, & committit Patribus Ordinis Prædicatorum, vt Iudeorum conversionem procurarent, & eis prædicarent, vt conflat ex eius Bulla, que habetur in *Bullario communis rom.* 1.

Ratione deinde à priori haec pars probari sollet, quia hoc præceptum non exedit potestatem laici Principatus, si quidem nihil supernaturale subditis præcipit Princeps; sed omnino naturale, & honestum, ac per se vtile ad finem laici Principatus, quia de Deo etiam, vt auctore na-

etur, multum ab infidelibus erratur, de virtutis, etiam, & virtutibus naturalibus pluta ignorantur; Item fides Christiana est valde utilis, etiam ad laicam politiam, cum adeo seuerè prohibeat sceleram contra legem naturam: ita arguit Hurtado, ubi supra §. 4, & concludit, posse Principem laicum moderata mulcta, subditos infideles cogere ad audienda mysteria supernaturalia, maiori veritate seueritate ad audiendam legem naturaliem.

Hoc ipsum simili ferè argumento alius, verbis probat Suarez dict. sect. 2. num. 4. quia actio illa audiendi prædicationem, non est per se, & intrinsecè supernaturalis, & secundum præsentes circumstantias possunt subditus convinci, quod sit honesta, & ad eorum commodum ordinata: immo etiam referri potest, ad utilitatem reipublicæ, quam Princeps temporalis procurare potest, & debet, nimirum ad maiorem pacem, & concordiam omnium subditorum, vel ut subditi liberetur ab erroribus, de quibus cōuinci possunt, quod sunt contra rationem naturalem, vel etiam contra alia, quæ ipsi admittuntur & credunt, ut contingit in Iudeis.

Hæc ratio quibusunque verbis explicetur, adhuc manet difficultis: quia imp̄imis, licet obligatio audiendi fidem conuincit possit ratione naturali, quod sit hic, & nunc debita, idem dici posset de ipsa obligatione credendi: sicut enim evidens est obligatio audiendi fidem, ita ea auditæ, & sufficienter proposita, evidens est obligatio credendi, & ideo præcedere debet iudicium evidens de credibilitate, seu de obligatione credendi: & tamen non possunt infideles cogi ab Ecclesia, ne dum à Princeps seculari ad credendum. Item, si bonum concordia, & pacis inter subditos, dat ius præcipendi auditionem fidei, daret etiam ius præcipendi fidem ipsam: ut ille enim est ad pacem, & concordiam unitas fidei, quam auditio sola fidei: inò hæc non alter est velis ad illum finem nisi querentes eum utilis ad fidem, quæ est vinculum pacis, & concordia inter subditos. Si ergo motiuum illud concordia politica non dat ius præcipendi subditis fidem, quomodo dabit ius præcipendi auditedum fidei? Vnde argui potest à priori quia omne præceptum, aut lex ut iusta sit, debet esse de obiecto bono, & honesto, cuius honestas intendatur à superiori præcipiente: honestas autem, quæ est in auditio fidei nō videtur esse diversa ab honestate, quæ est in ipsa fide: ideo enim diximus supra diff. 18. sect. 1. non esse malitiam specie diuersam in omissione auditio debita fidei, à malitia omissionis fidei: quia Deus non præcipit fidei auditionem, nisi propter honestatem ipsius fidei: si ergo honestas ipsa fidei non est talis, quam posset Princeps latius intendere præcipiendo fidem, consequens est: ut nec possit præcipere auditio fidei, quod præcepsum deberet intendere eadē honestatem fidei. Denique quod additur de erroribus contra legem naturam, ad quos vitandos posset Princeps temporalis præcipere auditioem fidei; non est ratio vniuersalis: nam tunc posset etiam Princeps cogere; non solum ad audiendum, sed etiam ad deponendos illos errores, ut infra videbimus. Nunc autem agimus de coactione ad audiendum eam doctricinam, ad quam credendam, & suscipiendam, non possit idem Princeps cogere subditos infideles. Et quidē potest fagi, quod subditi nullum errorem sequentur contra lumen naturae, nollent tamen credere Euangeli. De quibus subditis queritur in quomodo Princeps possit eos cogere ad audiendum Euangeliū,

quos tamen non posset cogere, ad illud credendum, postquam sufficienter propositum est cum evidencia credibilitatis.

Aliter possumus explicare, (& fortasse in idem recidet) cur hoc præceptum audiendi fidem non excedat potestatem humanam Princeps temporalis: quia nimirum sicut Princeps recipere potest, & audire legatos undeconque missos, licet non teneatur eorū postulatis annuere, ita potest præcipere subditis, ut eos audiant, & recipiant, præsternit si legatio sit de rebus ad subditorum bonum, & utilitatem pertinentibus. Et sicut filius non potest p̄alē cogi ad ducendam uxorem, & tamen teneri eius consilium audire, ut cum aliis probat Thomas Sanchez lib. 4. de matrimonio diff. 23., ita Princeps, licet non possit cogere subditum, ad amplectendam fidem; potest illum cogere, ad audiendos legatos Dei, & Ecclesiæ, qui sunt Prædicatores à Christo, & ab Ecclesia missi ad hunc effectum: turpe enim est in ipsa republica civili, ut legati venerandæ Communis, qualis est Ecclesia, inò & legati ipsius summi Dei, qui parati sunt ad probandum suam legationem, adhuc ciubus cum contemptu reiulantur, & ne ad audiendum saltem admittantur. Hanc itaque Reipublicæ indecentiam Princeps impedire & prohibere potest cogendo subditos ad non negandam audiendum eiusmodi legatis: sed potius honorificè eos excipiendo, sicut & ab ipso Princeps honorificè excipiuntur, & audiuntur. Ratio autem eis videtur, quia sicut filius non subordinatur patri omnino in ordine ad electionem uxoris, quia habet status debet esse omnino liber, subordinatur ramen in ordine ad educationem, & ad hoc ut possit saltem bene eligere uxorem, & ad quem finem oportet paternum consilium audire: ita infideles subditi non subordinantur Princepi temporali, in ordine ad finem supernaturalem, sed solum in ordine ad politiam humanam, & naturalem, & ad bonum Reipublicæ statum, ad quem sufficit honestas morum secundum regulas naturam: ad hunc tamen ipsum statum naturalem, & ad eius honestatem spectat, quod subditi possint si velint credere, & amplecti fidem, in ordine ad finem supernaturalem. Nam, ut alias dixit Augustinus, licet fides ipsa sit gratia Dei, & pertineat ad ordinem supernaturalem; posse tamen credere pertinet ad naturam intellectualem, hoc est, capacitas ex parte naturæ, seu non habere incapacitatem ad fidem, quare non excedit ordinem naturæ, & regiminis naturalis, auferre hac impedimenta in quibus unum est, & potissimum, non habere notitiam fidei ob defectum prædicationis: quomodo enim credent sine prædicante? Non est enim nouum, quod potestas superioris non extendatur ad præcipiendum aliquod opus, & tamen extendatur ad præcipiendum notitiam illius: sic Ecclesia non præcipit vniuersaliter consilia Evangelica omnibus, v. g. statum religiosum, & tamen præcipiet aliquando notitiam consiliorum, ut possint fideles ea agnoscere, & amplecti, si velint. Non præcipit vnum Indulgenciarum, & tamen præcipit notitiam talis vñus, & aliquando obligat, ut fideles interfici carum publicationis, ut fieri solet in publicatione Bullæ Cruciatæ. Sic ergo, licet Princeps temporalis non possit subditos infideles obligare ad fidem amplectendam, poterit obligare ad audiendum, ut non sint incapaces

De virtute Fidei diuinæ,

504

capaces eam recipiendi, si velint: hoc enim ad ipsum statum naturalem, & bonum Reipublicæ videntur pertinere, vt subditi habeant notitiam necessariam ad deliberandum, & eligendum, etiam in iis, in quibus non possunt à suo Principe obligari ad electionem determinatam.

Dices, Princeps temporalis non potest præcipere auditionem fidei, nisi ex fine honestæ, quem debet habere quodlibet præceptum, & lex humana, vt diximus. Hic autem finis honestus, non potest esse ipsa honestas fidei, alioquin posset Princeps ad fidei honestatem obligare: sed neque esse potest alia honestas diuersa ab honestate fidei: Nam Deus præcipiens auditionem fidei, non intendit aliam honestatem, nisi honestatem fidei, & ideo diximus, præceptum illud non differre specie à præcepto fidei: & ratio videtur esse, quia medium non est amabile, nisi propter bonitatem finis: auditio autem fidei non est amabilis, nisi ut medium conducens ad ipsam fidem; ergo non potest esse præceptum humanum de audienda fide, si non potest esse de ipsa fide amplectenda.

Respondetur concessa maiori, negando minor. Potest enim Princeps temporalis habere profine eius præcepti aliquam honestatem constitutam ab honestate fidei, nempe, quod legari audiantur, quod subditi habere possint notitiam ad electionem Religionis, &c. Quæ omnia sunt bona honeste amabilia antecedenter ad ipsam fidem, & præscindendo ab obligatione fidei. Differunt autem præceptum Principis humani, & præceptum diuinum de audienda fide; quod præceptum diuinum obligat ad fidem audiendam, solum quantum obligaret ad fidei amplectendum, atque adeo non intendit, nisi solum honestatem fidei; ad reliqua vero omnia tendit materialiter, & ut media solum ad fidem præceptum: unde cessante necessitate illius medijs, v.g. si per internam reuelationem, aut per libros aliquos comparet notitiam fidei sufficiem, non obligaretur præceptum diuinum audiendi Prædicatores fidei, quia hoc præceptum solum obligat directè ad fidem, ad reliqua vero solum consequenter, & ut media quando necessaria sunt ad fidem. At vero præceptum illud humanum obligaret directè ad audiendum prædicatorem, propter honestatem peculiarem, quæ est in ea auditione, adeo ut licet hic, & nunc, non esset medium necessarium ad fidem, posset præceptum humanum ad prædicationem audiendam obligare: sicut de facto præceptum naturale, & diuinum obligat ad ieiunia, & alias corporis mortificationes solum, quatenus sunt media necessaria ad castitatem præce-
præceptum, & alia similia obseruanda. Ecclesia tamen licet illud etiam finem intendat, obligat adhuc ad ieiunium, licet hic, & nunc non sit necessarium ad carnis tentationes vincendas; quia nimis intendit etiam honestatem temperantia; que reperitur in ipso ieiunio, & que honestas licet de se non sit sub obligatione legis diuina, aut naturalis, est tamen materia talis, quæ possit intendi, & præcipi lege humana positiva. Sic præceptum illud humanum audiendi prædicatores fidei, posset intendere honestatem propriam, quæ reperitur in illa auditione, que honestas, licet secundum se, & præscindendo ab honestate fidei, ad quam sit medium necessarium, non sit sub præcepto diuinum, aut naturali; est tamen talis, ut possit præcipi, & intendi lege humana positiva, etiam

sistendo in ipsa: & ideo omissione illius est quidem contra præceptum diuinum fidei, quando auditio esset medium necessarium ad fidem, etiam tamen etiam peccatum habens speciale malitia, haberer etiam, quando non esset medium necessarium ad fidem.

Obiiciunt primum, quia hæc potest non esse concessa à Christo Ecclesiæ, aut Principiatus, de ea concessionem non constet, sed solum de potestate, vel iure prædicandi, quod stare potest sine potestate cogendi ad audiendum, sed ad summum erit potest contra impudentes prædicationem. Responderetur hanc potestatem omni ex ipsa natura principatus, qua Princeps potest cogere subditos ad actiones bonas politicas, & decentes Rempublicam bene morigerans; inter quas computati potest, ut vidimus, quod leges de rebus magni ponderis loquuntur non abstant, sed recipient, & audiant.

Secundum obiiciunt exemplum Christi, qui discipulos suos volentes Samaritanos signis, & suppliciis cogere, ut Christum non abirent, sed audirent, reprehendit, & dixit, ne scimus spiritus vestris &c. Lucæ 9. & iterum Math. 10. dicit Apostolus. Si non reeperint vos, & eum sermones vestros, exortent pulchram, & volens nimis, ut pacifice discederent, nec cogarent nolentes ad audiendum. Respondetur hæc nimis probare, nempe contra ipsos aduersarios, qui licet non concedant posse subditos cogi ad audiendum, concedunt tamen posse cogi ad permittendos Prædicatores in Republica, & ad eos non cienciendos, nec impediendos. Et tamen Samaritani illi non solum noluerunt audire, sed neque in ciuitatem suam recipere Christum, & eius discipulos, sed omnino prohibuerunt, & turpiter eicerant. Respondeatur ergo in primis, a postolos non accepisse à Christo Principatum temporale, ex quo oritur potestas cogendi subditos ad audiendum fidem. Deinde noluisse Christum introduci Euangelium amis, & potuisse, sed pacificè, & cum mansuendis, ac humilitate Christiana. Quare licet Ecclesia habeat potestem puniendo rebelles, qui prædicationem impedirent, & vi eos cogendi, & delinant, ut supra vidimus: id tamen fieri debet, non per ipsos ministros Euangelij, sed per Prædictores facultates ex commissione Ecclesie: nec tunc erat opportunitas id faciendi, nec in illis circumstantibus expedientia facere.

Tertiò obiiciunt, quia fides debet esse voluntaria, & non coacta, ergo & auditio fidei: nam eadem est ratio de medii, & de fine. Respondeo negando consequentiam: nam ex coactione ad audiendum non sequitur, quod fides potest sit coacta, cum maneat potest in audiendum potest libera credere, vel dissentiri: sicut etiam matrimoniū debet esse liberum, & ideo non potest Pater filium cogere ac ducentum hanc vocem, potest tamen eum cogere, ad audiendum confluere, & congruentias, quibus auditus, liber omnino maneat ad electionem coniugis. Non ergo eadem ratio de fine, & de medio in casu nostro: praesertim cum audito illa non præcipiatur à principe seculari propter honestatem solum fidei, nec præcisè, ut medium, sed propter honestatem propriam, quam in se habet, ut vidimus est.

Quattuor obiiciunt, quia si hac coactione non procedit ex potestate spirituali, ut concedatur, debet

debet prouenire ex potestate merē temporali: hęc autem sifit in actibus temporalibus, nec exten-
ditur ad spiritualia, ad qua pertinent, & fides, &
audito fidei. Respondeo, posse esse quicunque
nem in voce actuum temporalium, & spiritualium.
Nam si sensus sit, legem ciuilem Principis tem-
poralis solum ordinari ad bona corporalia, fal-
sum est: pertinet enim ad legem ciuilem fac-
re bonos ciues, ac proinde bonos viros, vnde
versati potest in materia omnium virtutum mor-
alium quatenus haec utiles esse possunt ad statum
tranquillum, & pacem Reipublicae, vt probat,
& explicat late Suarez lib. 5. de legibus cap. 12.
imō & punire potest peccata etiam cōtra Deum,
quatenus naturali ratione cognosci potest, &
quatenus ea bonum, & tranquillum Reipublica-
statum impidire possunt. Non ergo excedit po-
testatem Principis temporalis praeceptum audiendi prae dicatorem, cū ad bonos etiam Rei-
publica mores spectare possit. Legatos de rebus
magni ponderis dicti ueros audire, & notitiam ha-
bere praecepturum religionum, & qua si cuilibet
liber religionis fundamenta, quando iam antea
non certò constar de carum falsitate. Addo in or-
dine ad proximū tēm hanc nullam habere difficultatem, cū nulli hodie reperiantur infideles, qui
non errent simili circa plurima, qua spectant ad
legem naturalem, atque adeo possunt ad hos er-
tores corrigitos cogi à Principe, vt audiant
Prædicatores Ecclesia, à quibus circa huiusmodi
errores corrigi, & instruunt possint.

Quin nō argui potest, quia si Princeps Chris-
tianus secularis posset hoc præcipere suis sub-
ditis; posset etiam idem Princeps ethnicus, vel
Paganus, cū non sit maior eius potestas tempo-
ralis, quam Princeps Christianus: consequens au-
tem reputat magnum absurdum Coninck ubi
supra n. 236. Ego tamen loquendo de possibili,
non inuenio vilium absurdum: nam in primis si
Princeps ipse exemplo suo præcedat, & velit
Prædicatorem fidei audire, quis dubitat, quod
possi suis auxiliis, & aliis ciuibus præcipere, vt
eius exemplo ipse etiam prædicatorem audiatur?
Deinde sicut Princeps infidelis potest lege prohibe-
re subditis adulterium, quamvis adulter ipse
sit, cur non posset præcipere auditum fidei, licet
ipse culpabiliter fidem non audire? Itaque in
hac illatione nullum apparet absurdum, licet de
facto raro, vel nunquam id contingat.

Reftatiā probata secunda pars assertio-
nis, nempe non posse Ecclesiam, aut Principes etiam
Christianos cogere infideles non subditos sibi in
temporalibus, ad audiendam fidem: qua pars
communior est, quam præcedens, & probatur
facile, quia haec coactio deberet procedere ex
potestate vel spirituali, vel temporali; nequa-
autem datur in casu nostro. Non spiritualis, quia
hanc non legitur dedisse Christus sua Ecclesia,
eni potestas nulla est, aut iurisdictio in eos, qui
foris sunt, sed solum ius naturale ad tuendos
suos Prædicatores, & se ipsam contra iniurias ab infidelibus illatas, vel ab iis, qui prædicatio-
nem iniuste impediunt. Sed neque in casu nostro
datu potestas temporalis ad illam coactionem;
cū ij infideles supponantur non esse subdit
huc Principi, qui eos cogere vult ad fidem au-
diendum.

Obicitur, quia Christus dedit Ecclesia ius, &
potestatem prædicandi omnibus fidem, ergo &
cogendi, ad audiendam illam: prædicatio enim

Card. de Lugo de virtute Fidei divina.

sine auditoribus fieri non potest, & concessò uno
correlatio conceditur alterum, & concessa iuri-
sdictione concessa intelligitur omnia sine qui-
bus iurisdictio exerceri non potest. Confirmatur,
quia ex potestate data Apostolis à Christo remit-
tendi peccata, verbis illis, *quorum remiseritis pec-
cata, &c.* colligatur obligatio confitendi illa: non
enim possunt remitti nisi audiatur: ergo ex po-
testate data ad prædicandum, colligi potest ob-
ligatio audiendi, & potestas ad cogendos auditio-
res, sine quo auditu inutilis est potestas prædi-
candi. Respondetur, ex præcisa potestate prædi-
candi non argui potestatem cogendi alios ad au-
diendum. Nam Episcopus dans alicui facultatem
concionandi, non cogit alios ad audiendum, nec
concionator potestatem, vt eos cogat: imō
licet non concedat solum, sed præcipiat prædi-
cationem, non ideo dat potestatem cogendi, sed
in vroque casu, dat ins cogendi alios, ne eius
prædicationē impediatur. Ex eo ergo, quod Christus
dederit ministris Ecclesia potestatem prædi-
candi, & hoc eis præcepere, non arguitur po-
testas, vt cogant auditores ad audiendum, sed fa-
tis faciunt suo muneri prædicando, vel offeren-
do se ad prædicandum, si alij audire voluerint.

Ad confirmationem item omnis alii solutio-
nibus respondeo, necessitatem, & obligationem
confessionis non colligi præcisè ex potestate da-
ta Apostolis remittendi peccata, sed ex potesta-
te talibus verbis data, nempe cum potestate reti-
nendi, cū dictum fuerit, & quorum rei-
nueritis, retenta sunt. Ex qua potestate retainendi
seu, vt alibi explicata fuit, colligi debi-
tus obligationem confessionis, & recurren-
ti ad sacerdotes, vt ad iudices necessarios, & non
solum arbitrios, ostendi diff. 15. de peniten-
tia. 1. Non est hoc fundamentum in casu nostro
ad dicendum, quod Ecclesia accepit potesta-
tem obligandi infideles, ad audiendam fidem præ-
dicationem.

Vrgeri tamen potest, quia ad necessitatem
Confessionis declarandam oportuit quidem eam
retainendi potestatem à Christo explicari: nam in-
stitutio confessionis secundum se non suppose-
bat, nec afferebat secum eam obligationem. At
verò in casu nostro non oportuit eam potesta-
tem obligandi explicare; sed solum dare munus
prædicandi: quo munere Apostolis imposto,
statim ex natura rei sequitur in aliis obligatio-
nes audiendi: vnuſquaque enim præcepto diu-
no, & naturali teneat inquirere, & audire ve-
ram doctrinam pertinentem ad religionem, &
necessariam ad salutem: ergo eo ipso, quod data
fuit potestas prædicandi, imposita fuit alia ob-
ligatio audiendi. Respondeo, hanc obligationem
a nobis non negari: certum enim est infideles te-
neri præcepto diuino ad audiendos Prædicato-
res, nisi aliunde ex libris, vel aliter notitiam eius-
dem fidei sufficientem comparauerint. Negamus
tamen datum fuisse Ecclesia potestatem cogendi,
& obligandi infideles ad audiendum: multa enim
sunt, ad qua infideles præcepto naturali, aut di-
uino teneantur, ad qua tamen Ecclesia non potest
eos obligare, & in hac ipsa materia, teneantur infi-
deles fidem sibi ab Ecclesia sufficienter proposi-
tam amplecti, & credere; & tamen Ecclesia non
potest eos ad hoc ipsum obligare, vel cogere: si-
milius ergo nec potest obligare eos ad audiendū,
quia haec potestas nulquam legitur, vel in-
uenitur Ecclesia à Christo rebata.

V v

Dicit

Dicit aliquis, hanc etiam potestatem includi in munere Legati; nam licet Princeps humanus non possit obligare Principem aequalem, ut audiatur Legatum, quem ad ipsum mittit; Princeps tamen superior, mittens Legatum ad Principem inferiorem, & subditum, potest eum obligare ad recipientum, & audiendum etiam Legatum. Cum ergo Christus mittens Apostolos, & eorum successores ad praedicandum, sit Princeps omnium supremus, & mittat eos, ut suos Legatos ad annuntiandam fidem; eo ipso intelliguntur mitti cum auctoritate, & potestate cogendi homines omnes ad quos destinantur, ad audiendam fidem. Respondeo, Legatum dupliciter a Princeps supremo mitti. Primum cum potestate suprema, & iurisdictione in eos, ad quos mittitur; quomodo Pontifex mittit frequenter Nuntios, seu Legatos Apostolicos cum potestate, & iurisdictione, quam exerceant in Provincia, ad quam mittentur. Secundum potest Princeps etiam supremus mittre simplicem Nuntium, sine villa potestate, aut iurisdictione, sed solum, ut aliquid deunter, vel intimetur alicui, vel aliquibus. Quem quidem nuntium si subditi audire nolint, delinquent certe contra Principem a quo misius fuit, & merito possunt ab eo puniri: non tamen possunt puniri ab eodem Nuncio, sicut nec possunt ab eo vi, & paenit compelli, ut audiatur; quis enim dicat, famulum etiam inferioris nota, quem Rex, vel summus Pontifex ad aliquem subditum mittit, ut certiorum eum reddat de realia, co ipso potestam habere, ut illum audire renuentem in vincula coniiciat, & propria auctoritate, ferro etiā, & paenit ad audiendum compellat? Hec certe potestas in quolibet simplici Nuncio non agnosciatur, nisi a Princeps mittente exprimatur. Cum ergo Christus mittens, & eorum successores ad Euangelium annuntiandum non expresserit hanc potestatem, non est, vnde colligamus eos illam habere, sed potius esse nuncios destinatos ad annuntiandam pacem, & Euangelicam doctrinam: nec Apostoli ipsi in se potestatem aliam agnoscunt, vt audire nolentes cogerent ad audiendum.

§. II.

An cogi possint infideles ad amplectendam fidem sibi sufficienter propositam.

70 *Prima sententia.* Non loquimur de doctrina fidei, quæ ratione etiam naturali habeti potest, & quæ dictat seruanda præcepta naturalia: de hoc enim dicimus §. 3. sed nunc loquimur de doctrina fidei, quæ solùm per diuinam revelationem habetur. Prima ergo sententia vniuersaliter affirmat, posse omnes infideles paenit compelli, ad amplectendam fidem sufficienter propositam; pro qua afferuntur Maior in 2. disp. 4. & quidam Genesius Sepuluenda, qui hoc probare conatus est sub Carolo V. Imperatore, cum de Iudeis ageretur. Secunda sententia id concedit de infidelibus, qui subditi sunt in temporalibus, Principi eos ad fidem cogenti: quod tamen intelligere videntur loquendo de iure diuino, vel naturali, & secluso iure humano positivo, quo haec coactio prohibetur. Hanc docet Scotus in 4. disp. 4. quæst. 7. iij. fine, & aliqui ex eius schola, & probabilem existimat

Lorca in presenti disp. 36. num. 7. quomodo ipse communem, & contrariam sententiam sequuntur. Alij denique hoc limitant ad coactionem indiretam, negant vero de directa, ut infra explicabitur, in quo sensu loquutus videretur Gabriel dicta dict. 4. quæst. 2. & Angelus apud Suarez disp. 18. sect. 3. num. 2.

Communis, & vera sententia negat, posse infideles, siue subditi sint, siue non subditi, cogi, & obligari directè ad fidem amplectendam, non solùm loquendo de iure humano, sed etiam de iure naturali, seu diuino. Ita cum S. Thoma in presenti quæst. 10. art. 8. q. 12. Catechatus, Palad. D. rand. Antoninus, Richardus, Sotus, Abulensis, Sylvestris, Castro, Victoria, & alijs, quosaffert, & sequitur Suarez ubi supra num. 4. Bonnes, Agon, Turrianus, Valentia, Azor, & alijs, quosaffert, & sequitur Horrado disp. 15. fol. 2. per totum, Coninch disp. 18. dub. 14. numero 21. Castro Palao tom. 1. r. 1. 4. disp. 2. p. 1. 6. num. 2. qui tamē male citat Sotum in 4. disp. 4. quæst. ultima dicentem posse infideles subditos cogi nam Sotus ibi nihil dixit, sed postea disp. 5. quæst. viii. art. 10. contrarium latè probat: postea fuit typographi error scribentis Sotum, pro Scoto.

Et in primis prohibitum hoc esse de iure humano, constat ex multis Pontificis, & Conciliorum decretis. Gregorius Magnus id precipit lib. 11. epist. 15. relatus in e. Qui sacerdos, disp. 45. & Concilium Toletan. 4. cap. 56. relatum in cap. de Iudeis eadem distinxit. Idem statuit in capitulo Indei, de Iudeis, & Saracenis, & idem supponit in cap. Iudei 3. & in cap. confusio 8. cod. tit. Ad hoc ipsum afferit Suarez ubi supra num. 5. decretum Innocentij III. in cap. Menses, quem queritur de baptismo, ubi Ponit ex addit. id esse contra Christianam religionem: vnde idem Suarez colligit, prohibitum hoc esse, non solùm iure humano, sed etiam iure diuino. Sed reuera id ibi non dicitur, sed solum, quod non sit cogendus ad obseruantiam legis Christiane, qui omnino inuitus, & sine vlo proflus contentu baptizatus est; nam baptismus ille non est validus, & ideo esse dicitur religioni Christiani contrarium obligare omnino dissentientem, ad obseruantiam legis Christiane: vnde statim additur non esse contra, sed iuxta religionem, vt per merum, & coactum baptismum suscipit, obligatur postea ad seruandam legem Christianam. An vero cogere metu, & paenit ad baptismum suscipiendum, & consentendum sit contra legem diuinam nihil ibi dicitur. Addo, hanc coactionis prohibitionem approbatam etiam in iure ciuili in leg. Christiani, Cod. de Paganis.

Quod vero stando etiam in iure naturali, & diuino, cogi non possint ad fidem ij, qui non sunt subditi, probatur, quia coactio haec esse non potest, nisi ab habente potestatem, & iurisdictionem in illos; nam vis coactiva supponit potestatem praependi, & puniri, que solum competit superiori in subditos. Hanc autem potestatem, & iurisdictionem non habet in primis Ecclesia in eiusmodi infideles: cum eam non acciperit a Christo, nisi in eos, qui intra Ecclesiam sunt per baptismi sacramentum, & factum Paul. Apostolus 1. ad Corinth. 5. dicens quid mihi de iis, qui foris sunt? nam eos Deus indicabit. Vbi aperte significat Deum non dedisse Ecclesie iudicium

cium circa infideles non baptizatos, qui extra Ecclesiam adhuc sunt, sed iudicium hoc sibi reservasse. Vnde ea verba in hoc sensu intellexerunt Innocentius III. in c. *Maiores*, de baptismino, & in cap. *gaudemus*, de diuortio, & Concil. Trident. sect. 14. cap. 2. inferens, *Ecclesia in neminem iudicium exercet; qui prius per baptismum non fuerit ingressus: est communis interpretatio Patrum Chrysostomi, Theophilacti, Ambrosij Anselmi & sancti Thomae in illo Pauli locum, & Augustini de verbis Domini serm. 6. cap. 7. Et confirmatur aperie ex verbis Christi Matth. 10. vbi Apostolos ad prædicandum mittens sine baculo, & gladio, quod, teste Hieronymo ibi, nihil aliud fuit, quam instrumentum illis coactionis prohibere) potesta concludit, qui non receperint vos, non remittetur eis in die iudicij. Sicut & Marci ultimo dixit, qui non crediderit condemnabitur: significans, punitionem huius delicti non pertinet ad Ecclesiam, sed ad Dei iudicium. Quem potestatis defectum perpetuò Ecclesia Paitores in se agnouerunt, qui nunquam exercuerunt illam, vel exerciti permisserunt in infideles non baptizatos. Vnde multò minus dici potest, quod Christus eam potestatem dederit Principibus temporalibus; si enim aliquibus dedisset, utique dedisset Ecclesiae ministeris. Sed neque ex iure naturali potuit Principibus temporalibus potestas hec competere in infideles non subditos: quia eo ipso, quod subditi non sunt, repugnat quod ab his cogi non possint, cum par in patem nullum habeat imperium.*

Denique à fortiori id constat ex eo, quod neque in subditos infideles non baptizatos habeat Ecclesia, vel etiam Principes temporales hanc potestatem cogendi eos ad fidem, quod erat ultime loco probandum: & probatur etiam argumentum supra factò ex defecitu potestatis, quam Christus ad hanc coactionem Ecclesiae nunquam communicavit: nam verba Innocentij III. & Tridentini supra adducta universalia sunt, & de omnibus non baptizatis dicunt, non pertinere ad potestatem, vel iurisdictionem spiritualem Ecclesiae: neque ipsa vñquā talē potestatem exercuit, immo exp̄res prohibuit à suis ministris, vel etiam à Principibus Christianis temporalibus exerceri in subditos; nam subditi erant omnes illi Iudei & infideles, qui cogi prohibuerunt ad fidem in decreto supra citatis. Vnde satis certas, Ecclesiam non agnouisse in se, vel in principibus hanc potestatem etiam in subditos: incredibile autem esset quod aliquando eam non exercueret, vel exerciti permisisset in aliquibus circumstantiis, vel in subditos, vel certe in seruos infideles, in quos multò maior est Domini potestas, quam Principis in subditos. Et tamen quacumque ex causa infideles sicut Christianorum serui, nunquam ad fidem Christianam coguntur, vel cogi permittruntur, sed quod religionem liberi omnino manentium quando iij crimen aliquod committunt morte dignum, non soleris pœna condonatio offerri, si ad fidem converuantur: nam licet haec non esset coactio directa, sed solū indirecta, que cum aliqua moderatione licita est, vt dicimus, in iis tamen circumstantiis, & cum tanto moris merito presumi posset facta conuersio. Vnde colligitur, non solū hanc potestatem non fuisse positivè à Christo concessam, sed neque etiam iure natura Principibus competere in suis subditos, immo aduersari naturæ iuri, & dignitat

Card. de Lugo de virtute Fidei divina.

Christianæ religionis, vt ad eam amplectendam subditi cogantur. Ad quod Suarez num. 5. affert Gregorium lib. 1. epist. 91. & lib. 11. epist. 15. dicentem id esse contra religionem Christianam. Sed neque in illo lib. 1. habetur epist. 91. & fuit fortasse error pro 45. neque in illis epistolis dicit, esse contra Christianam religionem, sed solū reprehendit cogentes, & prohibet ne fiat proper periculum, ne coacti ad baptismum, redeant postea ad suos errores, cum iniuria fidei.

Quod autem repugnet iuri naturali, seu divino talis coactio, probant aliqui, quia ille, qui prudenter non creditur habere veram fidem, & velle eam amplecti, non est baptizandus: ideo enim adulti voluntas exactè examinatur ante baptismum: alioqui minister indignè ministraret, conferendo baptismi sacramentum homini non disposito: ille autem, qui ad fidem cogitur, non creditur prudenter amplecti velle fidem, & religionem Christianam, vt conflat ex dicto cap. *sicut Iudei*, de Iudeis, & Saracenis, cuius hec sunt verba, quippe Christi fidem habere non creditur, qui ad Christianorum baptismum non spontaneus, sed inuitus cogit peruenire; Ergo ille non potest licet ad baptismum admitti, & per consequens non potest ad fidem cogi, cum fides taliter ab eo suscepta, non possit ad hoc ei deseruire, vt ad baptismum licet admittatur ita arguunt Hurradus vbi supra §. 35. & alii.

Hoc tamen argumentum reliquit Coninck vbi supra num. 237. & retorquet primò, quia hæretici compelluntur, vt abjurata hæresi sacramenta frequentent, cum similiter probabile sit omnino, eos sacrilegè hoc facturos. Secundò quia subditus petere potest à suo pastore sacramenta, quando scit indignè eum collaturum. Tū ergo similiter non licet compellere subditum ad aliquid faciendum, quod bene potest facere, quamvis superior sciat eum male facturum: Hæc tamen non solunt vim illius argumenti: non enim agitur in casu nostro de petendo ab aliquo rem, quam facturus est male cum bene posset facere: nec de cogendo solū, vt id faciat; sed agitur de conferendo sacramento baptismi ei, quem sciimus non esse dispositum ad baptismum: & quidem, quidquid sit, an possimus ministrare sacramenta peccatori oculo, quando pupille petiti de baptismo tamen dixi disp. 8. de sacramentis in genere sect. 12. num. 195. ministerum debere non solū nescire indigentatem, & indispositionem baptizandi; sed positiū debere examinare, & inquire, an sit bene instructus, & dispositus, nec posse admittere etiam in publico petentem eum, quem constat pupille esse indispositum. Vnde cum in casu nostro præsumptio communis & pupille manifesta sit, quod eiuszodi coacti non credunt ex corde, non potest Ecclesia minister eos ad baptismum admittere quandiu ea præsumptio non purgatur.

Ad exempla vero in contrarium adducate responderet facile. Ad primum dicimus, hæreticos compelli quidem ad abjurandam hæresim, non tamen statim confiri eis sacramenta sine maiori examine: quod examen ad absolutionem sacramentalē spectat ad Confessarium, qui in foro sacramentali debet examinare, & prudenter pendere dispositionem penitentis, & an sponte, & ex corde credit, & dolet de hærci præterita, alioquin non debet absolutionem sacramentalē ei impendere. Potest tamen communiter poni

Vu a tenti

508 De virtute Fidei diuinæ,

tenti in fôto illo credere, in quo ipse solus est sui accusator, & in quo à nemine cogitur, cum Confessarius etiam si eum inueniat indispositum, nec possit eum punire, nec ea notitia vi ad eum accusandum, aut denuntiandum, imò nec dicere se eum non absoluisse, vt suppono. Itaque Ecclesia tunc non cogitecum ad suscipiendum illud sacramentum, sed ad summum, vt Confessarium aeat, à quo examinandus, & iudicandus sit. Quamuis autem fideles excommunicatione puniantur, nisi confiteantur intrâ annum, hæc tamen pœna non cogit indigos ad male suscipienda sacramenta: non enim vitabitur pena censurae per confessionem factam; sed incurritur codem modo, vt dixi diff. 15. de paenitent. f. 6. num. 138. quare communio illius pœna per se loquendo, nō præbet occasionem indigne suscipiendo sacramenta. Deinde quod attinet ad Eucharistiam, quando hæretici coguntur abiurare hæresim, si præsumptio sit, quod non sponte sed coacti abiurent, non debent statim ad Eucharistia communionem admitti. Imò olim ius, quæ post baptismi gratiam idolis sacrificabant, licet ad paenitentiam admitterentur, negabatur Eucharistia etiam in moris articulo, vt ex Concilio ostendit diff. 15. de Eucharistia f. 5. num. 17. & quamvis postea ab Innocentio I. rigor ille temperatus sit, cuius verba ibi retuli, laudat tamen veterem illum vsum. Denique ac Alexander Papa in cap. super eo, de hæreticis in 6. voluerit, vt hæreticis etiam relapsi, & morte afficiendis. Eucharistia non negetur, id tamen tunc solùm præcipit, quando ipsi eam petant, & eorum paenitentia manifesta sit. Quod etiam vniuersaliter dictum fuerat, in can. 13. Concilij Niceni, ubi cuilibet peccatori morituro, & poscenti sibi communionis gratiam, Episcopus (inquit) probabiliter (seu ut alij vertunt) cum examinatione, seu, cum Episcopi cura, & probatione precedente, ex obligatione dare debet. Vnde constat argumento à contrario, si paenitentia non sit manifesta, sed potius præsumptio sit de abiurazione facta, Eucharistiam non esse hæretico abiuranti damam, sed sive conscientie relinquendum, vt si præceptum communionis Eucharistie obseruat, velut paenitentiam suam veram esse, ita comprobetur, vt dari ei prudenter possit.

78

Ad secundum vero exemplum respondeatur, magnum esse distinctionem subditus petens sacramenta à Pastore, quem scit indigne ministratur, non confert ipse sacramenta indigo, sed iure suo viror petendo id, quod pastor licet, & bene potest præstare. At in casu nostro minister ipse, & Pastor tenetur ex officio examinare dispositionem illius, cui per baptismum aditum ad Ecclesiam aperit, ne indignum admittat, cui debito non satisfaci baptizans, quem moraliter, & prudenter iudicat esse manifeste indispositum, & indignum, & hanc indignitatem publica præsumptione constare. Non est ergo ratio illa contemnenda, cum sit fundata in ipsa natura sacramenti baptismi, & obligatione non conferendi illud, nisi prævio examine de dispositione recipientis, quæ obligatio ex ipsa baptismi institutione oritur.

79

Secundò principaliter hoc ipsum probari potest à posteriori; quia si potestas hæc coactiva esset, sive in Ecclesia ministris, sive in Principe temporali, saltem erga subditos, non prohibuisset ita vniuersaliter Ecclesia vsum illius potesta-

tis, vt in nullo vñquam casu eam permittat: potest enim casus euenire, in quo charitas saltem obligaret ad vsum illius potestatis, s. g. si ex conuersione duorum, vel trium, qui sunt capita familiarium, penderet baptismus totius oppidi, & omnium parvolorum, qui sub eorum potestate sunt, & alter in infidelitate adolefecer, & damnabuntur: cur ergo non cogendi essent illi paci fieri non posset, ideo est quia coactio illa est in trinsecus malorum & ideo ab Ecclesia prohibita. Tertiò considerari possunt inconvenientia in trinsecu, quæ coactio illa secum afferit, primò quia admitterentur ad baptismi sacramentum nulli quos moraliter certum esset non esse sufficiens dispositos, vt diximus. Secundo quia hominum conuersio tribueretur humana potest, & violencia, non efficacia verbi domini, & Dei gratia, contra finem omnino à Deo intentum, visigavit Paulus 2. ad Corinth. 10. dicens; armatus militia non esse carnalia, &c. & ideo 1. Cor. dixerat, quod non multi potentes infirmam maci elegit Deus. Tertiò, hoc decogeret honestati, & dignitati eiusdem fidei, & Christianitatis regni, cuius a seclae non spontanei, sed coacti, & iniuiti nomine darent Christo, & eius doctrina. Nam enim non veritatis, & argumentorum pondere, sed metu fortunas, vel corporis bona amittendi, dicerentur homines in eam sententiam venisse, vnde merito tribueretur defecutionum, & efficacia ad perfaendum, si intellectus captiuandus esset non veritatis proprieate splendor, sed amore bonorum temporalium, quod in Aduocatis ipsis virtus tribuitur, si opiniones, & assensus venales habeant, eaque opinetur, & doceant, non quæ vera apparent, sed quæ magis ad lucrum opportuna. Propter haec, & alia noluit Christus suis discipulis, nec Ecclesia dare potestatem hanc coactivam, vt notauit Ambrosius lib. 7. in cap. 10. Luce his verbis: Non virgas in manu inbenus tollere Apostoli: sic enim scribendum Matthæus putavit. Quid est erga nisi preferenda potestatis insigne, & elatendi instrumentum doloris? Ergo humiliis Domini, in humiliitate enim iudicium eius sublatum est; humiliis, inquit, Domini præceptum discipuli eius humilitatis officis, exsequuntur: eos enim mittit ad seminandam fidem, qui non cogent, sed docerent, ne vim potestatis exercenter, sed dolerent, nam humilitatis apostollerent.

Vnde quanto arguitur, quia si in Ecclesia non mansit hæc potestas coactiva, non appare quomodo poterit manere in Principibus temporalibus, etiam in ordine ad infideles sibi subditos: nam vis coactiva non reperitur sine potestate iudicativa, nec potest Princeps præcipere, vel cogere subditos in iis causis, de quibus non potest iudicare; quomodo enim poterit ad penam condamnare, si non potest in ea causa sententiam ferre. Principes autem sæculares etiam Christiani non possunt de rebus fidei iudicare, cum totum hoc iudicium ad Ecclesiam spectet, nec alii nunc hæreticos punire, nisi potestatis accepta ab Ecclesia, quæ prius iudicium exerceat, & hæreticos declarat, & Principi sæculari committit, vt eos debito supplicio puniat. Si ergo totum hoc de rebus fidei iudicium spirituale est, & pertinet ad Ecclesiam, ad quam spectat iudicare de doctrina fidei, & de peccatis contra fidem, non potest Princeps sæcularis ex se, & propria auctoritate

ritate iudicium illud inchoare, & ad sententiam peruenire, sed id facere deberet auctoritate Ecclesie, quæ tamen eiusmodi potestatem nec in se agnouit, nec Principibus vñquam communicauit, sed potius id facere volentibus omnino prohibuit.

⁸² Quintò denique, & à priori ratio esse videtur, quod peccatum hoc infidelitatis sit extra totum forum, & limites gubernationis, & potestatis politica Principis temporalis, cuius finis est tranquillitas Reipublicæ, & bonum in ordine ad pacem, & quietem communem ciuium: ad quem finem solum possum præcipi, qua necessaria sunt, ne tueretur pax, & concordia publica ciuilis: neque enim commissa est Principi gubernatio animatum in ordine ad beatitudinem eternam, sed gubernatio hominum, ut boni ciues sint. Vnde nec potest prohibere omnia peccata etiam contra legem naturalem, sed ea, quæ turbare possunt honestatem Reipublicæ, & eam deturbae. Si ergo subditi iuxta naturalem legem probi sint, & iustè, ac honestè vivant, Princeps nihil aliud potest ab iis exigere, sed debet singulorum conscientia relinquere curam de æterna beatitudine, & salute comparanda; quamvis ad hoc etiam debeat concilii, prædicatione, & mediis aliis omnibus eos indefessè adiuuare, iūdō & possit suauiter cogere coactio-ne indirecta, ut postea in solutione argumento-rum dicemus.

⁸³ Ex hac autem communi, & vera doctrina obi-ter infertur, minus consequenter loquutum fuisse Malderum in praesenti quest. 10. art. 8. post quar-iam conclusionem, qui dixit, in duobus casibus posse non baptizatos cogi ad fidem; primus est, quando fatentur se esse Christianos, quia hoc ipso, quod se Christianos profitentur, tenentur ve-ram fidem Christianam suscipere. Secundus est, quando sunt filii Christianorum baptizatorum: hi enim quandiu sub patria potestate sunt, cogi possunt ad baptismum; si vero sint extra patriam potestatem, possunt etiam non quidem pœna mortis, sed exilio, aut moderato carcere ad fidem compelli, quod colligit ex Concilio. 4. Aurelianensi, can. 3. v. b. præcipitur, ut Iudeus, qui suum mancipium ex Christianis natum parentibus, spe liberationis ad Iudaismum induxit, mancipio priuetur, & manumissio mancipio non proficit, qui deficiendo ad Iudaismum indignum le libertate fecit: cui videtur consentire Lorce dicta quæst. 10. diff. 36. num. 15.

⁸⁴ Hactenam, vt dixi, non coherent cum prin-cipiis positis: nam ij omnes, quandiu baptizati non sunt, extra Ecclesiam adhuc manent, & per conseqvens foris sunt; de quibus ad Ecclesiam non pertinet indicare, vt dixit Paulus, cuius verba de omnibus nondum baptizatis intellexit Tridentinum loco supra citato, inde colligens, iudicium Ecclesie in sacramento Pœnitentiae exerceti solum circa peccata post baptismum commis-sa. Neque obstat, illos, qui se profitentur Christianos, teneri etiam fidem Christianam susci-pere: nam etiam, qui se profitentur Mahometanos tenentur illam suscipere, & tamen ab Ecclesie non possunt ad hoc compelli. Neque etiam obstat decretum illud Concilij Aurelianensis can. 31, (mihil tamen est canon 30. non 31. vt ci-tatur à Madero, nec caput 19. vt male citatur apud Conink dicto dub. 14. num. 222.) nam ibi non punitur directè seruos ex Christianis na-

Card. de Lugo de virtute Fidei diuinæ.

tus, ob Iudaismum suscepimus, sed Iudeus Do-minus, ob abusum potestatis, & dominij, priuatur iusto domino in seruum, imò redditus inhabilis ad validam manumissionem faciendam. Potest enim Ecclesia ex potestate propagandi fidem leges condere, quibus conuersio ad fidem reddatur facilior, & tollantur de medio impedimenta sub-ditorum ad eam amplectendam. Vnde vt liberi sint subditi ad fidem, & baptismum suscipiendum potest subditi infideles priuare potestate cogendi seruos indirecta, & ad hunc finem priuare eos facultate manumittendi seruos sub ea conditio-ne, si fidem non amplectentur, & consequenter Dominos tentantes, facere priuare dominio in seruos qua est punitio directa Domini violantis legem iustam, & indirecta serui, cuius ma-numissio irrita redditur. Non itaque dicitur in illo canone, indignum esse libertate seruum, qui ex Christianis natus ad Iudaismum defecit, vt retulit Coninch loco citato, sed iniustum esse, vt ei libertas maneat: hoc est, esse contra ius, quod Ecclesia habet ad propagandam liberè fidem, quod rata legibus habeatur ea manumissio, & non radiciter tollatur ea potestas, & ius, vnde occasio oritur vehemens auertendi subditos ab amplectenda fide. Adde, posse concedi eo casu, puniri seruum directe, & priuari libertate sibi data ob delictum commissum: non quidem im-mediæ, quia sicut parentum non amplectentur, sed quia legem iustam violauit, quia sicut domi-no prohibebatur munimittere seruum sub ea conditione; ita & seruo iustè prohibebatur ma-numissionem, sub ea conditione acceptare. Quāuis enim cogi non possit ab Ecclesia, ad fidem, quandiu baptizatus non est, potest tamen obli-gari ad non acceptandum pactum liberatis pro-missæ, sub conditione deferendi, vel non susci-piendo parentum fidem, quod pactum iustificare ab Ecclesia potest, vt diximus, prohiberi. Denique quod filius sit adhuc sub patris potestate, non facit, quod possit ad fidem obligari; multo enim magis est seruuus infidelis sub potestate do-mini Christiani, & tamen non potest ab Eccle-sia ad baptismum compelli. Possunt quidem pa-rentes baptizati obligari, vt infantes suos baptizi-cari eurent: postquam tamen filius est adulterus, ne-cessaria est eius voluntas, cum non subdatur patri quadam religionem eligendam: hanc autem filij voluntatem Ecclesia non potest à filio ipso ex-torquere, cum nullam habeat adhuc in ipsum spiritualem jurisdictionem, quippe qui adhuc extra Ecclesiam reperitur.

Nunc restant soluenda argumenta, quæ con-tra hanc communem doctrinam afferti solent, ex quorum solutione ipsa magis elucidabitur. Primo obiectio 1. ergo argui solet ex Scriptura Lucae 14. compelle eos intrare, vtique in Ecclesiam, & ita videtur compulsius à Deo factus Saulus, vt conuerteretur, & fidem suscipret. Respondeo, compulsionem illam non debere intelligi per potentiam, & pœ-nas, sed per argumenta, & motiva, signa, pro-digia, & similia, quæratione compulsius fuit Sau-lus: nam Ecclesia etiam in quadam oratione pe-tit à Deo, vt nostras ad se rebeller compellat voluntas: quod tamen de compulsione per grati-am efficacem, & vehementem intelligitur. Quamuis ergo Deus possit etiam pœnis, & ter-roribus homines ad fidem cogere, ipse enim iudicium exercere potest in infideles: hanc tamen potestatem Ecclesie non communicavit propter

Vv 3 incon

inconvenientia suprà adduēta, & quia de tali communicatione non constat. Scio, Augustinum epist. 48. & 50. de propria compulsione per pœnam verba illa intelligere; sed putar, ibi sermone esse de hæreticis, qui eo modo compelli possunt. At vero Chrysostomus, & alij, quos sequitur Suarez s. 3. num. 1. 2. intelligent de compulsione per ingentia signa, & prodigia, quibus in fine mundi adigendi sunt infideles ad Christum tandem suscipiendum.

86 Secundò obicitur usus in Ecclesia receptus: nam in primis Ferdinandus V. Rex Catholicus Hispanie Iudæos nolentes baptizari, regno expulit. Fiscautus etiam Hispanie Rex olim Iudæos ad baptismum coegerat, cuius factum laudati videtur in Concilio Toletano 4. c. 56. & referatur in c. de Indias dist. 45. Ref. ibi zelum, & intentionem laudari, non factum, immo id in posterum prohiberi. Ferdinandus etiam non expulit Iudæos, quasi exilio puniens eorum infidelitatem, sed vel nolens in sua ditione illos ad habitandum admittere, propter subditorum utilitatem, quibus non parum nocere poterat peruerorum hominum commercium, que ad summum erat coactio indirecta ad fidem: vel etiam cum detrimento non exigendo sui regni, maluit tanta incolorum multitudine priuari, quam subite pericula, que ex eorum retentione timebat: sicut, & Philippus III. nostra statu explicit ex Hispania innumeram Saracenorum multitudinem, quorum magna pars licet baptizati essent, vel crederentur, Mahometico ritu viuebant in occulto, & ruinam Regn machinabantur. Sic etiam prædictus Ferdinandus V. Saracenos, quos bello subiugauerat expulit ex Hispania nisi baptizarentur, quod iure victoris facere potuit.

87 Tertium ad hoc ipsius assertur exemplum Gregorij Magni, qui lib. 3. epist. 26. relatus in cap. Iam vero 23. quæst. 6. videtur velle cogendos esse rusticos infideles ad fidem his verbis: Iam vero si rusticus fuerit tanta perfidie, & obstinationis intentus, ut ad Deum venire minimè consentiat, tanto pensionis onere grauandus est, ut ipsa executionis sua pena compellatur ad rectitudinem festinare. Idem habet lib. 4. epist. 6. & è contra lib. 7. epist. 30. vult, ut subditis aliquid de iustis tributis remittatur, ut hac benevolentia inducatur ad fidem suscipiendam. Respondeo cum communii Theologorum, quos affert, & sequitur Suarez vbi supra num. 8. & alij passim, haec fuisse coactionem solum indirectam, qua licita est, dum iuste, & prudenter fiat. Dicitur autem indirecte cogere, qui iure suo vitetur, quod remittere non vult, sed toto rigore exequi; remittere tamen patratus, & remissionem offerens, si debitor conuertatur ad fidem: tunc enim non interficit, aut minatur penam vel malum, quia non conuertitur infidelis, sed solum negat liberalitatem, aut remissionem alterius debiti, quandiu non conuertitur, quod tamen debitum alio titulo iuste potest exigere. Sic ergo Gregorius monet, ut grauentur oneribus infideles subditi, qui non conuertuntur, & aliantur gratis, & remissionibus, ut conuertantur. Advertit autem Suarez cum aliis bene, debere id fieri semper intra terminos iustitiae; neque enim ad eum finem grauanti possunt tributis, vel oneribus, ad quæ alii non possente iuste obligari, secluso etiam eo titulo. Quia tamen non consistunt in indubibili hæc onera, sed habent sicut pretia rerum, insianu, medium, & gammum,

possunt vel ad summum obligari, vel ad infinitum solum, propterea expediens fuerint fidei professo, & prudenter fieri, ita ut non facile ad baptismum admittantur, qui eo solum sine baptismo voluntatem ostendere presumi possunt ut sibi ius operationibus subtrahant, sed prævio examine de intentione recta, ne periculum sit conversionis fieri, propterea merito timeri potest. Itaque Princeps secularis piæ, & prudenter facit, dum ius medius virtutur, & indirecte compellit subditos ad fidem ipsius, & cathecumeni faciat, ut prudenter illi possint oriente remittere. Pastores tamen Ecclesiæ potest non debent sine dicto examine, & exacta probacione eos ad baptismum admittere propter fictiosum periculum. Quæ probatio iam tunc faciliter erit, si subditi, pro baptismino instent: cum enim iam cunctum facili grauamina, & onera non ferant, (propterea omnino expedit fieri ut saepe iam liberis experiantur) non ita præsumunt fieri infidela in petendo baptismivo ex metu, cum iam metus cessaverit, sed magis præsumunt ex mera devotione procedere; adhuc tamen hoc ipsum delationum probandum videtur, ut ex reperitis instantiis eius veritas magis appareat. Denique circa hanc indirectam coactionem aduertuntur, licet per se loquendo, non possit exerceri, nisi circa subditos, quia illi soli possunt iuste grauati oneribus grauioribus; per accidentem tamen posse aliquando exerceri circa non subditos, priuando nimis eos beneficiis gratiis, & commodis non debitis, nisi fidem præficiantur, vel ea opitulentur. Potest, v.g. Princeps Christianus negare Principi infideli commercium in suo Regno, vel auxilium, & milites ad bellum aliquo iustum, nisi fidem præficiatur, vel ei in suorum fauorem præsteretur enim iure suo negando ea, ad quæ conceenda nullo iure tenetur.

Quarto obiciunt leges aliquas ab Imperatoribus diis, & Christianis statas contra idololatrias, & corum ritus, quales sunt lex 1. lex, ne quis lex nemo ea, lex, nemo venerandi. Cod. de Paganis, & alia similes, quæ leges laudantur à Conciliis, & Patribus relatis apud Suarez vbi supra s. 4. n. 6. Respondetur, eas leges iusta esse, non enim concurrunt ad amplectendum fidem Christianam, sed prohibent cultus dæmoniorum sacrilegos, & alia quæ sunt contraria rationem, & legem naturalem ad quod Princeps temporalis haber potestatem, ut videbimus, & explicabimus §. 3. sicut etiam potest prohibere blasphemias, & contumelias contra Christum, vel Christianam religionem, ut illi videbimus.

Quinto obiciunt, quia Imperatores tulerunt etiam leges contra hæreticos, eos cogentes ad fidem Catholicam amplectendum: ergo non est extra Principis potestatem, cogere subditos ad veram fidem. Respondetur, hæreticos esse iam per baptismum subditos Ecclesiæ, & intra Ecclesiæ, quare supra illos Ecclesia habet potestatem coercituam, ut videbimus infra agendo de hæreticis. Princeps autem secularis non habet potestarem cogendi illos ad fidem, quia non potest, ut diximus, iudicare de vera fide; habet tamen potestarem ad hoc sibi communicare ab Ecclesiæ, quæ postquam iudicauit de causa fidei, & de cunctione hæreticis, implorat auxilium Principis secularis, ut hæreticum ab Ecclesia damnatum punias; Ex hac eadem potestate leges condit, aperte probante

Disput. XIX.

Sect. II. §. II. 511

probante Ecclesia, statuens penas debitas huic criminis; quæ leges non procedunt à potestate præ-
pria ipsius Præcipis, sed ab altiori potestate com-
municata sibi ab Ecclesia, qua in hoc negotio
vtrorū Præcipibus, tanquam suis ministris: sicut
quando Prælatus Ecclesiasticus, qui simul est
Præcipus temporalis, committit causam aliquam
sanguinis alicui iudici laico, qui potestate à
Prælato accepta iudicat in ea causa, in qua sine
tali potestate nihil potuerit propria auctoritate
decernere.

90
Obiectio 6.
Sed contra hoc sexū obiiciunt, quia Præ-
cipes illi non solum contra hereticos baptizatos,
sed etiam non baptizatos leges condunt, & osque
punient: sic enim leges latas sunt contra Cælico-
las, vt constat ex lege *Cælicolarum*. Cod. de Iu-
dex, & Cælicolis, qui videntur suis Paganis,
cum Cælum colerent; item contra Manichæos,
& Samaritanos, qui baptisnum non recipiebant.
Respondeo, de Cælicolis S. Augustinus epist.
163: circa finem testari, quid erant baptizati, de
Manichæis dubitari etiam potest: nam iij vrebantur
Episcopis, & Eucharistia, ino circa eius usum
grauiissima sacrilegia committebant, vt refert Au-
gustinus tom. 6. lib. de heresibus heresi 46. ibi tamen
testatur idem Augustinus, quia de necessitate,
& utilitate baptismi male sentiebant, ideo,
quos discipulos denū acquirebant, non solitos
fuisse baptizare. Ceterum quidquid de hoc sit,
tam isti, quam Samaritani, & alii similes iustè
poterant puniri, & cogi ad suos errores deferen-
dos; quia plura docebant, & agebant contra le-
gem naturalem, & Manichæi plura sacrilegia, &
celera patabant in usu rituum Christianorum,
cum magna Ecclesia consumelia, vt constat ex
Augustino loco citato, & fatetur Coninck de illis,
& de Samaritanis vbi supra num. 242.

91
Obiectio 7.
Septimò obiicitur, quia illi, qui metu coacti
baptizati fuerunt, coguntur postea ad fidem, &
punientur, si ab ea deficient, vt constat ex Con-
cilio Tolet. 4. cap. 56. relato in cap. de Iudeis,
diff. 45. sufficit ergo Ecclesia voluntas coacta
baptizati, vt eum recipiat, & retineat. Respond.
sufficeret quidam ad retinendum, & cogendum,
postquam semel baptizatus est, non verò suffi-
cere ad licet recipiendum. Ratio differentia ex
dictis est clara, quia ad conferendum licet adul-
to baptismum, requiritur fides in adulto, vt
dispositio necessaria, quæ in coacto non præsumi-
tur: ad retinendum verò, & cogendum postea,
non requiritur, quod habeat, vel habuerit un-
quam fidem. Sufficit, quid recepterit baptismum,
qui est iana, qua baptizatus ingreditur Eccle-
siam, & fit subditus illius. Potest autem baptis-
mus recipi validè sine fide, dum ad sit voluntas
illius etiam coacta, & inuoluntaria secundum
quidam, quæ voluntas præsumitur, quoties aliquis
dicit se velle baptismum, & illum petit; sicut
præsumetur etiam professio valida, & matrimoni-
onum validum, etiam si metuissent, nisi Ecclesie
eo casu verumque irritasset, quod tamen
hieri non potuit in baptismō, nec in ordinis sus-
ceptione, quæ sunt sacramenta, nec includunt
contractum humanum (sicut includitur in ma-
trimonio, & ex eo capire potuit subiacere huma-
na irritationi: (& ideo applicata materia, &
forma, non potuit Ecclesia impetrare eorum sa-
cramentorum valorem). Posito autem baptismō
valido, iam ille est subditus Ecclesiæ, quæ sicut
alios subditos, potest eum cogere ad professionē

Christianæ religionis, & idcirco Concilium To-
letanum id præcipit.

Octauo arguiturratione, quia Princeps tem-
poralis potest subditos suos obligare ad obedien-
tiā debitam suis superioribus exhibendam, v.g.
vt filii patentibus, servi dominis obedient, ergo
poterit etiam, & debet eos obligare ad obedie-
dum Deo, & exhibendum ei debitum cultum. Si
ergo infideles proposita eis sufficienter fide nostra
debent eam recipere, & hunc fidei cultum Deo
exhibere, poterit Princeps temporalis subditos
suis cogere, si hunc debito non satisfaciant. Re-
spondeo negando consequentiam, quia hæc obe-
dientia Deo præstanda est extra sphæram, vt
diximus, Princeps temporalis, qui ea solum
potest subditis præcipere, quæ ad politiam ciu-
lem, & temporalem, & ad honestatem illam,
quæ à bonis ciuibis exigunt, spectant, qualis
non est fides Christiana, quæ ad salutem eter-
nam ordinatur, & in qua Princeps temporalis
non potest esse Index, sed Ecclesia: vnde nec po-
test punire peccata contra fidem, cùm punitio sit
actus Iudicis. Potest tamen punire filios, vel ser-
uos non obedientes parentibus, vel dominis, quia
hæc obedientia pertinet ad statum bonorum ci-
uium, & de illa potest bene iudicare. Cur autem,
& quomodo possit Princeps temporalis prohibe-
re, & punire blasphemias, & irreuerentiam con-
tra Deum, dicimus sequenti.

92
Obiectio 8.
Nono arguitur, quia caritas obligat ad sub-
ueniendum proximis indigentibus, & maximè ad
procurandam eorum salutem; si ergo iudicatur
utiles coactio, propter facta sapientia utiles ent sal-
tem in ordine ad filios eorum, qui coguntur, chari-
tas obligabit ad cogendum. Respondeo, chari-
tatem obligare ad ea, quæ licet possunt fieri, non
ad illicita, non enim sunt facienda mala: vt fe-
quantur bona: vidimus autem, hanc coactio-
nem esse illicitam. Nec refert utilitas futura fi-
liorum; nam si hoc sufficeret possent cogi etiam
Iudei subdit, vt consentirent baptismum suorum
filiorum parvulorum, ad quod tamen cogi non
possunt, nec parentibus iniuria possunt filii par-
vuli baptizari, vt tradunt omnes in materia de
baptismo. Nec homo priuatus potest vi cogere
volentem committere fornicationem, v. gr. vel
aliud simile peccatum, ne illud committat. Simili-
ter ergo Princeps non potest vi cogere subdi-
tum infidelem ad fidem; quia in hoc puncto ex
defectu potestatis habet se Princeps, sicut si esset
homo priuatus, & exerceret potestatem, quam
non habet in hac materia. Si enim penes aliquem
esset hac potestas, & obligatio charitatis, maxi-
mè esset penes Princeps Ecclesiasticos, quibus
magis incumbit cura salutis animarum, & tamen
Ecclesia nunquam agnouit in se hanc obliga-
tionem, vel potestatem ad cogendum infideles,
vt vidimus, sed solum ad prædicandum, exhortan-
dum, & aliis modis licitis procurandam co-
rum conversionem.

§. III.

*Vtrum infideles non baptizati cogi possint
ad relinquentos errores, vel ritus ratio-
ni naturali contrarios.*

93
Certeum videretur ex dictis, non posse hos in-
fideles, sive subditos sint, sive non subditi,
cogi ad relinquentos eos errores, & ritus ex fide,

feu

V y 4

seu quatenus contrarij sunt fidei nostræ. Si enim non possunt cogi ad amplectendam fidem nostram, quæ eos errores damnat, non poterunt cogi, ut ex motu fidei eos relinquat, seu quia fidei nostra aduersantur. Difficultas solùm est, an possint cogi ad eos relinquendos, quatenus aduersantur rationi naturali. Similiter certum videatur ex dictis, non posse eos infideles ad hoc cogi ab Ecclesia per potestatem spiritualem, quam habet; cum enim hæc potestas sit solùm directa in subditos, & nemo sit subditus Ecclesiæ, vt Ecclesiæ est, nisi sit baptizatus: non potest Ecclesiæ potestas directe cogere hos infideles ad aliquid, cum nec possit eos puniri, nec eos iudicare; sed tota qualitas erit de potestate temporali Principium, An possint omnes infideles, vel saltem subditos ad hoc obligare.

Prima sententia vniuersaliter affirmat, posse hos omnes infideles, siue subditi sint, siue non subditi, vi, & potestate ad hoc compelli. Hanc tenent Major, & Sepulveda apud Suarez diff. 1. 8. sent. 4. numero 2. citantur etiam apud Conioch diff. 18. num. 184. Antoninus tercia parte, titulo 22. non designato capite, & Syluester verbo Papa quaest. 7. fortasse occasionem dedit Antoninus, quia illo titulo 22. cap. 5. §. 8. ex sententia Augustini de Ancona habet hæc verba. Item secundum Augustinum de Ancona vbi supra, Papates punit paganos, & barbare nationes, cum agant contra legem naturalem in manifestis, quia unusquisque potest puniri pro transgressione legis quam recipit, & proficit: sed lex naturalis est ita cordi inservia, quod deponi non potest, ut si fuarentur vel committerent virium Sodomitæ, & huiusmodi. Sed pro easquod faciunt contra legem diuinam scilicet veteris, vel noui testamenti, aut contra legem positivam, cum neutram recipient, puniri non possint. Eodem ferè modo loquitur Syluester illa quaest. 7. his verbis. Septimus queritur, quid possit Papa supra Paganos. Et dico ex Archib. pof. Augustinum de Ancona, quod in eos habet Iurisdictionem, quia est Vicarius Christi habens Iurisdictionem in omnibus, non tamen potest ab eis auferre dominia, si que instanterent: Intellige, nisi eo modo, quo a Christianis potest auferre propria bona, scilicet ex causa iusta, quia dominum est beneficium naturale, primò Politi, cum quidam naturaliter sint Domini, & quidam serui. Beneficia autem naturalia etiam Demoribus non sunt ablata. Nec potest eos cogere, ad relinquendos suos ritus, etiam quantum ad matrimonia, aut faciendum nosnos, sicut nec ad fidem. Potest autem eos punire, scilicet pauperiaria, vel corporali, non autem spirituali, si de excommunicatione, cum sint extra, si peccant contra legem quam recipiunt, sicut & omnes alios scilicet si peccant contra naturalem in manifestis, non autem diuinam, veterem, aut nouam, vel contra positivam ab eis non receptam, nisi sint temporaliter ei subiecti. Hæc Syluester illo loco. Pro eadem autem sententia citantur Hostiensis & Panormitanus in cap. quod super his, de voto. Quorum Panormitanus Hostiensis postea, & eius ac Innocentij sententiam referens ita dicit num. 10. Faretur tamen Innocentius, quod si infideles sunt infisti Christianis, vel aliter delinquunt contra legem naturam, quod Papa poterit contra eos indicere bellum, & eos priuare huiusmodi bonis (scilicet quorum dominia licet acquisierant) Hostiensis dicit, quod si infideles non cognoscunt do-

minum Ecclesiæ, licet possunt boni spoliari, per quod habentur Ecclesiastes 10. transferre à gente in gentem regnum: & in Evangelio Matthæi in terra; Quam quidem potestatem translatit dominum Ecclesiæ, nec sunt infisti Christians, debent tolerari. Pro opinione Innocentij, si delinquunt infideles, per quem debent puniri, & concludit quod per Papam: quia est generalis Vicarius in terris, & ipse Deus fecit unum omne, & unum Pauporem, ut habent in Evangelio, & si infideles velint nolint, sunt de illo omni. Et dum Innocentius, quod cum infideles non habent aliam legem licet in præter legem naturam, delinquent in illam, puniuntur per Papam, adiutorum Dei, qui puniunt Sodomitæ ut habent Gen. 19. & 2. quaest. 1. cap. Denominat potest Iudas enim, si delinquunt contra legem in eorum moralibus, puniuntur per Ecclesiæ. Et adiure, quod Innocentius totam Iurisdictionem infidelium videtur attribuere Pape: quod non procedat indistincte nam sunt sub Romano Imperio, ut pater Cod. de Iudeis, & Cod. de Paganiis per se, et ad idem cap. postulat, infra de Iudeis. Item Imperator, saltem quoad exercitum, habet Iurisdictionem super uniuersum orbem, & est Dominus mundi, deprecatio, ff. ad leg. Rhod. de iud. & l. bene à Zenone, Cod. de quadrienni, prescrip. facit quod ipse Innocentius notat, in cap. licet ex scripto, de foro comp. ubi dicunt, quod si Imperator, non est negligens, sed subdat sibi rebeller, non succedit Papa in iurisdictione, sed debet adiungere Imperatorem, ad mandatum rebeller, arg. in cap. Cum ad verum, 96. diff. Vide concordando dicta Innocentij, & Iara supra allegata, diffingo quod quedam sunt criminis Ecclesiastici, & in istis Papa exercet Iurisdictionem in infidelibus, scilicet exercet contra fidèles, unde si Iudei, vel alii infideles delinquent contra matrimonium, Papa, seu Ecclesiæ potest in eos animaduertire, ut in cap. nouit, de iudicio. In crimini vero non Ecclesiastici Imperator exercitet Iurisdictionem. In misfis vero locus erit praeventio, ad hoc, quod bene dico in cap. cim sit generale, de foro compet. Vide in peccato contra naturam, dico, quæ utique potest esse Index, quia hoc peccatum principiter concernit reuerentiam, et si Conduca uinerbis creare, nam ob hanc causam Ecclesiæ impeditur, (debet fortasse legi, ingerit se) contra laicos de crimine usurpar etiam infidelitatem, ut in cap. post miserabiliter, & cap. fin. infra de Iudeis. Hec est sententia Panormitanus. Panormitanus fulmine verbis explicat, quam ideo ad longum retulit, ut constet, quantum distet à sententia Theologorum doctrina horum doctorum Iuris Canonici quos sequuntur alii plurimi ex iis, qui videri possunt in glossis & additionibus marginalibus eiusdem Panormitanus, & quæ nimium tribueret volerint hac in parte non solùm summum Pontifici, sed etiam Imperatori, cui etiam in crimibus non Ecclesiasticis tribuant Iurisdictionem supra infideles totius Oribus.

Melius ergo, & magis modestè Theologice sententia, quæ non distinetur de infidelibus, & eos qui omnes distinguunt de infidelibus, & eos qui

dem, qui in temporalibus non sunt subditi, negant posse ab illo Principe, vel etiam Papa ad seruanda omnia præcepta legis naturalis cogi, quando non peccant in præiudicium Christianorum, vel aliorum innocentium; eos vero qui subditi sunt, concedunt cogi posse etiam penitentias ad seruanda præcepta naturalia, imo etiam leges ciuias, communes omnibus ciuiis, que non concernunt religionem; ita Caiuanus, Victoria, Soto, Valentia, Aragon, & alij, quos referunt, & sequitur Suarez dicta disputatione 18. sect. 4. n. 3. & 6. Turrianus dicta 15. dub. 2. Coninck dicta 18. dub. 12. num. 187. & 196. Hurtado dicta 75. §. 23. in fine, qui alios assertunt.

Probat primò Suarez num. 3. exemplo Dei, qui cum veller destruere, vel punire gentes habitantes in terra promissionis, noluit ramen eas debellare ab Israëlitis propter crimen idololatriæ, sed propter negatum transiit pacificum per terras suas, ut colligitur ex cap. 10. Numerorum, & significat Augustinus relatus in cap. 3. 23. quæf. 2. his verbis: *Norandum est sancte, quemadmodum iusta bella gerebantur a filiis Israël, contra Amorites, innoxius enim transiit denegabatur, qui inire humanae societatis equissime patre debebat. Sed tamen Coninck ubi supra num. 199. facetur, exemplum illud non esse ad rem, quia Israëlite gentes illas deleuerunt ex concessione, & peculiari Dei præcepto, qui cum sit dominus omnium, potest cuius potestatem dare alios occidendi, eorumque bona invadendi. Et certè titulus ille solus transiit negati, non videtur uniuersaliter ad iustificandam omnia Israëlitarum bellas; transiit enim ideo iuste petebatur, quia transire necesse erat, ad occupandas alias Provincias, fibi a Deo promissas. Vnde quando transgressi Iordanem ad eas peruenirent, non leguntur petuisse veteris ab incolis transiit, sed etiam rives illas debellauerunt, & occupauerunt occisis earum incolis, ut confit in Iericho, quæ prima ciuitas erat, Iosue cap. 3. & alii subsequentibus: Imo Gabaonite tantum abest, quod eis resisterent, ut statim pacem, & amicitiam obulerint, quam non nisi dolo, & finigentes se in remotissima Provincia habitare, impetrare potuerunt, ut constat ex cap. 9. Iosue. Quid, quod in iis regionibus non solum viros, sed mulieres, & parvulos omnes occidebant; quod ob solum negatum transiit non licet sine particulari Dei concessione, & præcepto, cum non possent Innocentes directe puniri iuste ob delictum solum aliorum: facendum ergo est non solum illum ciuitum negati transiit interuenisse, sed dinum præceptum, quo stante non iam prælia, sed diuina auctoritate bella gerebant.*

Melius probatur ex Nicolao Papa, qui ad interrogations Bulgarorum ita respondit. *De iis, qui idola immolant, nibil aliud dicere possumus, nisi quod ratione posimus, quam vi conuincondi sunt. Ratio autem ex supra dictis est clara; quia Ecclesia in primis hanc potestatem à Christo non accipit, quæ in eos, qui foris sunt, nullam in se directam potestatem agnoscit, ut super vidimus, Principes vero temporales non sunt Principes, vel superiores, nisi suorum subditorum: nam superior, & subditus sunt correlati, & repugnat superioritas, & iurisdictio in non subditos: non possunt ergo illis præcipere & per consequens nec punire, quia vis coactiva, & potestas puniendo; supponit necessarium potestatem præcipendi: alioquin, quilibet priuatus posset propria aucto-*

titate punire quemlibet alium ob peccata contra legem naturalem patrata, quod absurdissimum esset, & totam humanam Reipublicam pacem perturbaret.

Obicitur primò ex cap. 10. *Ecclesiastici*, vbi dicitur: *Regnum a gente in gentem transferetur*. *Obiectio 1.* *proper iniusticias, & iniuria, & communielias, & dineros dolos.* Videtur ergo, quod eiusmodi crimina contra legem naturam commissa dent alii ius spoliandi bonis suis ipsos delinquentes. Respondeo in primis, ibi sermonem esse, non de quouis peccato contra legem naturæ, sed de peccatis contra iustitiam, de quibus est peculiaris ratio, ut mox dicemus. Deinde ibi solum explicatur, quid Deus ipse frequenter faciat, vel permittat in peccatum peccatorum, non quid alii homines non superiores iuste facere possint: sapientia enim in peccatum permittit Deus, ut alii etiam iuste, & illicite Christianorum terras occupent, nedium Paganorum.

Secundò obicitur *Cyprianus in exhortatione ad martyrium*, cap. 5. vbi adducto præcepto *Obiectio 2.* Dei qui in veteri lege præcepit idololatrias interfici, subdit. *Quod si ante aduentum Christi circa Deum calendum, & idola sternenda, haec præcepta sternata sunt, quanto magis post aduentum Christi sternata sunt?* Respondeo facile, exempla omnia, & præcepta ibi à Cypriano adducta esse de puniendis fideliibus ad idolatriam transiuntibus vel iis, qui eos ad hoc crimen allicerent, non vero de alienigenis non subditis ob idolatria crimen puniendis, ut ex toto illo capitulo satis constat.

Tertio obicitur *Gregorius lib. 1. Registris, ep. 17.* *Obiectio 3.* laudans Gennadium, quod bello contra infideles gesto, fidem Christianam propagaret. Respondeo, laudari Gennadium, quod occasione belli contra hereticos, vel alios infideles Imperii rebelles curaret propagari Christianam religionem. Non itaque gerebat bellum contra infideles non subditos, sed contra subditos rebelles, quos occasione victoria curabat ad veram fidem adduci, vel reduci.

Quarto obicitur *Augustinus lib. 5. de Ciuitate Dei*, cap. 12. & 17. laudans Romanos, quod barbaras nationes sibi subiacerent, ut earum depravatos mores corrigerent, & mutarent in melius. Cui consentire videtur S. Thomas lib. 3. de regimine Principum, cap. 4. & sequentibus. Respondeo, ibi non affirmari causam illam corrigiendi mores fuisse iustum ad bellum inferendum, sed laudantur Romani, quod gentium debellatarum mores correxerint, id est quod fortasse Deus victores illos esse voluit, si alunde iustum bellum causam habebant, vel certè permisit eorum bella, ut bonus ille effectus consequreretur.

Quinto obicitur, quia Alexander Papa VI. *Obiectio 5.* translatis in Ferdinandum, & Elizabetham Reges Castellarum, & Legionis, dominium omnium Insularum, & Provinciarum iuuentarum, & inuenientarum in India Occidentali, quæ non effent sub dominio alienius Principis Christiani, ut constat ex eius Bulla data anno 1493. quæ est Bulla 2. eiusdem Alexandri VI. in 1. tomo Bularum communis, ergo agnouit in se potestatem ad disponendum de Regnis infidelium, quod nullo alio titulo videtur fieri posuisse, nisi ob idolatriam incolarum, & ut converterentur ad fidem, & prauos suos mores contra legem naturam corrigerent. Respondeo in primis, hoc argumentum nimium probare. Si enim ob idolatriam, & alia pecca-

peccata contra legem naturalem dominum bonorum ab infidelibus auferbatur, oportebat tamen, quod prius admonerentur, & inuitarentur ad morum correctionem, quam si negligerent, tunc procederet contra eos, ut incorrigibiles ad has penas, quæ tamen conditio p̄mittenda, ibi non explicatur: omnes ergo respondere debemus, Pontificis donationem intelligendam esse iuxta terminos iuris, & suppositis terminis habilibus, nimirum supposita aliunde iusta causa belli, quia, v.g. prædicatio impediretur, & expellerentur fidei ministri, vel quia iniuste aliquid in aduenias pacificos machinarentur, vel interueniente alio similis titulo; tunc Pontifex ius tribuerat Regibus Castellæ, Regna illa sibi occupandi, prohibitis aliis omnibus Christianis, ne ea sibi occuparent. Vnde meritò Paulus III. postea in Bulla quadam declaravit, Indos infideles esse veros dominos suorum bonorum, nec possesse spoliari, vt refert Coninch vbi supra n. 160. quod similiter in eodem sensu intelligitur, scilicet, nisi aliunde iusta spolijs causa interuenient.

103
Obiectio 6.

Sextò obiicitur, quia possunt etiam non subditi prohiberi, & cogi ne iniurias alii inferant, ergo multò magis ne inferant Deo, propter idolatriam, vel alia sceleria similia, inferant. Respondeo, in primis hoc argumentum, si quidquam probat, probare etiam de peccatis alii, quæ non sunt contra legem naturalem, sed contra fidem, vel alia præcepta supernaturalia: nam iis etiam offenditur Deus, nec minor est ibi iniuria in Deum, quam in aliis peccatis contra legem naturæ: sicut ergo possumus vi, & armis coercere aggressorem iniustum nostri proximi, siue iniuria illa sit contra legem naturæ, siue sit contra doctrinam fidei revelatam, si tamen vera iniuria proximi est; sic licet coercere, & cogere infideles, ne iniuriam in Deum committant, siue ea sit contra legem naturæ, sine solùm sit contra doctrinam fidei, si tamen illa sit iniuria gravis in Deum.

104

Ad argumentum ergo P. Coninck dicta diff. 18. n. 201. respondet negando Consequentiam: tunc enim solùm possumus vi cogere, & prohibere ab iniuria, quam proximo infert, quando ipsemet, qui patitur iniuriam, cupit defendi, scilicet si id non petat, nec cupiat, præsertim si ipsemet posset se ab iniuria liberare, sicut Deus de facto potest, & tamen iustas ob causas impetrare non vult. Hac tamen responsio difficultis est: dixi enim to. 1. de inst. diff. 10. sett. 11. n. 202. cum aliis, quos attuli, posse nos vi, & armis defendere innocentem ab iniusto aggressore, etiam si ipse innocens nolit nostram defensionem, & licet ipse potens se defendere, id non faciat. Ex hoc ergo capite non repugnaret, quod infideles possent ob criminis idolatriæ, & alia contra legem naturæ, coerceri, & cogi à Principibus Christianis, & nisi ab iis peccatis, & iniuriis diuinis abstinerent, priuari etiam regnis, & bonis suis, donec resipiscerent.

105

Facilius ergo responderi potest, in primis non omnia peccata mortalia continere iniuriam propriæ dictam contra Deum, ut cum aliis dixi diff. 3. de Incarnatione, sett. 3. & sequentibus. Deinde, quidquid de hoc sit, Regula illa, quod ad defendendum innocentem, ab iniusto aggressore, fas sit tertio non superiori aggressorem occidere, vel pœnali alii coercere, non est vniuersaliter vera, sed habet suas limitationes, quarum una est, ut

id non licet, quando ex aggressoris occidente (¶ idem est, cum proportione de spoliatione, vel quolibet alio malo ei illato) maiora damna publica timerentur, quam ex iniuria innocentium: quæcumque illa sit. Exemplum commune est, si Princeps cuius vita ad publicum bonum, & Reipublicæ pacem necessaria est, iniungerecedetur innocentem, vt eum occidat: non enim ideo cuilibet licebit Princepem occidere, vel libenter innocentem: inquit debet huius mortem inuolunt permittere, ne illa alia graviora mala subsequantur. Hinc ergo reddi potest ratio, cur etiam si concederetur vera, & propria iniuria diuina in peccato mortali, non tamen ideo licet privatis, vel certè non superioribus vindictam sumere de peccatore, vel eum vi à peccato coercere. Ex hac quippe communis licentia cuiuslibet in quaestione, ingentia mala sequentur, & pessimè turbaretur pax, & tranquillitas humani generis. Quis enim est homo, qui non peccet? omnes ergo, & singuli in omnes, & singulos habent potestatem, & prætextum spoliandi eos vitabiles, & rebus omnibus, ut peccatis, & offensis in Deum ablinuerint: qua licentia concessa tota humanæ Reipublicæ pax turbaretur, & profus tolleretur; essent enim omnes, quasi baniti, quos singuli impunè possent occidere ob sua peccata, & bonis omnibus spoliare. Quid quidem, quam grave sit malum, & omnino præferendum permissioni eiusmodi peccatorum, constat aperte ex eo, quod nec ipsius Princeps supremi temporales possunt omnia mortalia peccata suis subditis prohibere, colve ob quolibet mortale crimen punire, sed solùm ob aliquæ graviora, que bono publico, & Reipublicæ tranquillitatibus aduersantur; cetera vero relinquenda sunt diuino iudicio, ut cum communis sententia tradit Suarez lib. 3. de legib. cap. 12. num. 12. & sequentibus. Inquit in Prælato, & superiore etiam Ecclesiastico eam potestatem prohibendi omnia peccata mortalia, & ea puniri, negat idem Author lib. 4. cap. 11. num. 3. quia ex tali potestate maius damnum, quam bonum resultaret fidelibus. Quantò ergo minus dicimus licere punire non subditos, & cogere eos pœnis acerbissimis ad non peccandum contra legem naturalem; ex qua potest singulis concessa, maiora, & graviora sine proportione mala consequentur contra pacem, & tranquillitatem humanam?

Septimus obiicitur, quia possunt Christiani vindicare blasphemias, & contumelias infidelium contra Christum, & contra nostram religionem, eisque vi, & armis coercere, ne res nostras contumeliosè trahant: cur ergo non poterunt impetrare etiam eorum idolatriam, quæ continet maximam veri Dei iniuriam, & condemnationem verae religionis; Respondet blasphemias illas, & contumelias nostra religionis ut breuer indicauit Suarez dicta diff. 18. sett. 4. num. 4. duplicitate posse considerari, primum quatenus pœnitentia sunt contra Deum, & ex hoc capite non dant instantem causam belli contra infideles non subditos, secundum possunt considerari, quatenus ex illis redundat in honoret positiva Ecclesia, & Christianorum, contra quos etiam convita illa proferuntur: quæ ratione sicut propter alias iniurias potest licet bellum inferri non subditum: sic etiam poterit propter has, licet in hoc etiam caute, & prudenter procedendum sit, ne maius fortasse fidei

fidei detrimentum inde sequatur, quā si patien-
ter tolerando, & dissimulando proprias iniurias,
ratione magis, & exemplo infideles allicerentur
ad fidem amplectendam, à qua potius magis ab-
horrent, viro studio vltionis, & vindicta contra
Evangelica consilia, quae fides ipsa prædicat, &
commendat. Huiusmodi autem injuriam redundantem
etiam contra nos ipsos non continent
propriæ simplex idolatria, aut similia peccata,
sed solum manifestationem proprij erroris: sicut
non sum ego injuriam alicui doctori sequendo
contraria sententiam contra illius doctrinam.
Aliud vero est, si subfannarem illius doctrinam
autores, aut doctrinam ipsam iis dictoris prole-
querer, ut Auctores etiam pungere, & acerbius
notare velle existimat iure possem.

108 Obiitio 8.
Ostaud obici potest, quia si non licet infide-
les non subditos cogere, ut ab idolatria des-
stant, neque etiam licebit ad hunc finem eorum
idola confringere, & templa diruere, quod tamen
plures sancti fecisse leguntur. P. Suarez dicit
sect. 4. num. 8. dicit, id non licere auctoritate pri-
uata facere, ut colligitur ex I. sicut, & I. Christianis.
Cod. de Paganis; ideoque in Concilio Eliberino
can. 60. decerni, non esse habendum pro martyre,
qui propria auctoritate frangens idola, propterea
ab infidelibus occidatur. Contra hoc tamen vi-
dentur esse, ut dixi, exempla multorum, qui id
fecerunt, & ut veri martyres, ab vniuersa Ecclesie
coluntur. Quare de hoc puncto consulendum
est Baronius in notis ad martyrologium die 9.
Aprilis, vbi iuxta doctrinam S. Augustini ep. 50.
ad Bonifacium longè ante medium, distinguit in-
ter eos, qui auctoritate priuata, & furore perciti
indistret, idola, vel tempa dirubant, & eos,
qui legitima auctoritate legibus principum con-
cessa id exequabantur. Hi enim secundi laudabili-
ter id faciebant: secus illi primi, nisi diuino in-
stinctu, vel Dei iusu morti facerent, prout multis
fecisse constat. Canon vero citatus ex Concilio
Eliberino intelligitur solum de iis, qui propria,
& priuata auctoritate operabantur, & de his
etiam intelligendum est Suarez, cum expresse lo-
quatur de frangente idola priuata sua auctor-
itate.

109 Dixi tamen in Conclusione principali, non
posse infideles non subditos prohiberi, aut cogi-
ne ea peccata committant, quando non peccant
in preiudicium aliquorum innocentium. Si enim
in eorum preiudicium fiunt, possunt ab aliis, vi
etiam, & armis impediti; Exemplum commune
est de iis infidelibus, qui idola victimas huma-
nas offerunt, immolando in eorum honorem ho-
mines, vel pueros innocentes, quos quidem char-
itas permittit, & aliquiandò iubet (si sine graui
incommmodo proprio fieri potest) ab iis malis eri-
pere etiam cum aggressorum morte. Dux autem,
si homines innocentes immolent: si enim nocentes
solum, & mortis reos, propter alia crimina, ad
sacrificia illa sacrilega assumant, non possunt pro-
per illud solum sacrilegij peccatum, quod sine fine
innocentis alicuius injurya committunt, ab aliis
quorum non sunt subditi, bello inuadi, ut docto-
res citati communiter fatentur.

Difficultas est, si ipsi innocentes auxilium non
petant, in modo nec iuri velint, an possint adhuc
occisores non subditi ab eo crimen prohibe-
ri. Et quidem certum videtur, licet id non per-
tant, præsumi tamen velle, & desiderare suam tu-
talam ab iis qui open ferre possint. Si tamen

expresse suam libertatem respuerent, & exclude-
rent, vel si ex circumstantiis hac voluntas præ-
sumeretur. P. Coninch dicit a diff. 18. num. 197.
negar possè occisores vi prohiberi ab iis immo-
landis; quia cum ius vim vi repellendi per se ei
soli immediatè conueniat, qui illam iniustè pati-
tur, vel qui huius, aut vim inferentis superior
sit, illicite illud mihi usurpo, nisi ab aliquo ho-
rum mihi committatur; sicut nequeo validè alterius
nomine aliquid agere, si ipse nolit me hoc
cuius nomine agere. Melius tamen Suarez vbi sup-
rà num. 4. dicit posse prohiberi vi aggressorem
iniustum ad defendendum innocentem, etiam si
ipse nolit defendi; quod etiam dixi rom. 1. de
Instit. diff. 10. num. 202. Vnde licet ipsi defendi
nolint nec etiam se defendant, cum possint po-
terunt infideles à nobis prohiberi, ne eos idolis
immolent, & occidant; quia quicunque illi sint,
qui morti destinantur, mihi generis humani
communitate coniuncti sunt, & postum ego, non
solum meas, sed etiam aliorum, qui mihi coniuncti
sunt graues, & enormes injuryas, vi etiā, & ar-
mis impide, non expectaro eorum confusu-

Hoc tamen, ni fallor, aliqua indiget explica-
tionem: dupliciter enim contingere potest, quod
innocens patiens consentiat, & nolit se defende-
re, vel ab alio defendi; primum retinendo adhuc
ius suum, ita ut veram, & propriam iniuriam pa-
tiatur; potest enim aliquis libenter pari, in modo & de
passione sua gaudere, & tamen adhuc retinere ius
suum, quantum sufficit, ut patiatur iniuriam;
provi Martires veram iniuriam patiebantur, li-
cet nolent se defendere, in modo & de morte sibi in-
ferenda gaudenter; vt latè probauit diff. 3. de In-
carnat. sect. 6. & constat exemplo eorum, de quibus
bus Paulus ad Hebr. 10. dixit, rapinam bonorum
vestrorum cum gaudio suscepisti. Si enim rapi-
na fuit iniuria fuit; & tamen cum gaudio suscep-
ta fuit. Et in hoc casu procedere debet doctrina
posita: nam licet illi nolint se defendere, nec de-
fendi, iniuriam tamen patiuntur, & per confe-
quens iniustus aggressor vi etiam ab alio tertio
reprimi potest. Potest autem rursus, secundum qui
mortem, vel aliud malum patitur, ita consenire,
vt auferat omnem rationem iniurie, quia omni-
no cedit iuri, & quantum ex se potest, tribuit
facultatem, & licentiam eiusmodi bona auferen-
di: quo casu, non ita facilè concedam, posse ab
aliis per vim eripi etiam cum morte aggressoris.
Et quidem, si innocens bonis solum fortuna spu-
lietur, idque consentiente ipso, & iuri suo ceden-
te, absque vi, & dolo, certum videtur non esse locum
defensioni violentæ: tunc enim proinde se
habet, ac si bona sua donaret accipienti, qua Domini
voluntate posita, non potest per vim dona-
tarioris prohiberi, ne iure sibi concebat, & tatur:
Quod locum etiam habet in bonis honoris, &
fame, saltem in iis, quibus homo licet potest
se ipsum priuare: nam sicut ipse potest se iis licet
spoliare, quando id non cedit in damnum alio-
rum, ita possunt alii ex eius consenui id facere;
nec possunt vi prohiberi, ne faciant.

De bonis autem corporis, qualia sunt vita,
membra &c. maior videtur esse difficultas: di-
cit enim Suarez loco citato; si quis velit se occi-
re, posse ab alio etiam auctoritate priuata cogi,
ne se occidat, vnde inferit, posse & alias cogi, ne
cum etiam consentientem, & volentem occidant.
Quod etiam explicatione, & limitatione indiget.
Certum enim in primis est, non posse aliquem ab
alio

alio priuato occidi, ne se occidat: de illo quippe qui id faceret, meritò dici posset illud Poëta: *Dic mihi, non futilum est, ne moriare, moriri?* Vnde nec aliis posset à priuato occidi, ne aliquem volentem, & potenter occideret: quale enim lucrum est mortem voluntariam vnius violenta alterius iniuiti morte redimere? Posset quidem, qui se stulto desperationis impetu occidere vult, cohiberi per vim, ablati ei gladio, & ligatis etiam manibus ad tempus, donec ira feruor sedaretur, quia hæc leuiora remedia sunt, per qua non vindetur inferri iniuria, nec usurpari iurisdictionem in illum, cui applicantur: imd quilibet potest agroti sienti aquam prohibere, & auferre, quæ ei morbum faciet lethalem: ergo & poterit auferre venenum volenti sumere. Vnde hoc ipsum poterit facere circa alium, qui eum consentientem, & potenter vult occidere. Non tamen puto, posse quenlibet priuatum hoc prætextu, alium in vincula diuturna conicere, & multò minus eius bona inuadere, spoliare, & fortunis priuatae, qui sunt actus solius potestatis publicæ, superioris: non enim sunt facienda mala, ut sequantur bona. Nec obstat quod Suarez dicit, volentem se occidere, non esse dominum sue vitæ: ex hoc enim ad summum fit, quod peccat contra iustitiam in Deum. Diximus autem supra, peccata contra solum Deum, non dare ius homini priuato peccatorum puniendi, inuadendi, vel superioritatem in illum exercendi. Sicut ergo in aliis contra Deum peccatis, sic etiam in hoc, iudicio Dei relinquendus erit, & suis superioribus, qui possunt, & debent subditos à sui, vel aliotum etiam voluntarium occidere, aut mutilatione pœnæ debitis, & proportionatis coegeri.

I 13 Denique aduerte, tunc etiam quando hæc peccata cedunt in præiudicium innocentis iniuiti, ita demum posse ab aliis aggressore iniustum coerceri vi, & potestate adhibita, vt tamen non ad punitionem progrediatur, sed solum ad impedendum, & quantum ad hunc præcisè finem sufficit: nam punire pro præteritis pertinet ad solum superiorum: defendere autem innocentem permititur communiter, & pro se, & pro aliis. Quare si iniustus aggressor celst ab iniuria, celare etiam debet vis, & coactio; ita tamen, vi innocens securus maneat, ne fortasse recedente tutela defensoris, statim in easdem angustias recidas sine remedio; ita cum aliis Coninch *diss. 18.n.198.*

I 14 Restat nunc secunda pars nostræ conclusionis & communis sententia probanda, & explicanda, nempe subditos infideles posse à suo Principe cogi, ne, sceleris contra naturale legem committant: quod tamen intelligi debet de iis peccatis, quæ Legislator humanus lege ciuili prohibere potest, pœnæ etiam adhibitis suis subditis. Nam, ut suprà indicauimus, non potest Legislator humanus lege ciuili punire subditos ob omnia mortalia peccata, nec ea potestas necessaria erat ad finem politicum gubernationis ciuilis. In hoc ergo sensu conclusio potest facile probari, ex potestate humana Principis, quæ non limitatur ad subditos fideles, sed ad omnes extenditur, & comprehendit etiam infideles. Omnes enim dirigere potest, in ordine ad pacem Reipublicæ, & ad morum probitatem, quæ necessaria sit ad coniunctum humanum, & honestum Reipublicæ statum. Quare sicut furta, homicidia, fraudes, & alia eiusmodi, sic etiam pro-

hibere potest adulteria, cultum Dæmonum, magiam, periuria in iudicio, blasphemias, & similia peccata, quæ Rempublicanæ maximè deturant, & legi naturali repugnant. Vnde imperatores Christiani, ubi primum fidem nostram amplexi sunt, idolatriam severissimis legibus prohibuerunt, quæ à Conciliis, & Patribus laicis, & commendatae, atque aliquando potulata etiam fuerunt, de quo videlicet Suarez *diss. 4. numero 6.* Hodie etiam in Philippinis Insulis, quæ Hispanie Regi subiacent, plura Sinensis Gentilium millia, qui artes omnes rationales ibi exercent, a lege ibi degradem abstant, ut certis vitiis contra naturam, & gemitus alias alioquin penas su-

Dicit aliquis, videri hoc esse supra Principis laici potestatem: nam ut supra dicebamus, non potest Princeps punire ob delicta, de quibus non potest iudicare: non videtur autem posse Princeps laicus iudicare de rebus spectantibus ad materiam religiosam, qualis videtur esse cultus viri Dei, & alii similes: non potest ergo ea peccata punire. Respondeo Principem facultatem non posse de iis rebus iudicare, prope funeris fidem, nec etiam punire ob ea peccata, prope includunt infidelitatem, posse ratiem de iis iudicare, quatenus sunt contra rationem naturalem, & punire subditos infideles in his delinqüentes. Nam sicut iudicat de homicidio, adulterio, & aliis peccatis contra legem naturalem; potest etiam iudicare de irreligiositate, idolatria, & aliis similibus, quæ sunt etiam contra legem naturalem, saltem quādū Ecclesia non adiudicat de eas causis, quando pertinent subditos baptizatos. Hæc enim peccata, praescindendo etiam à malitia infidelitatis, quæ opponitur fidei, habent malitiam contra ipsam legem naturam, & rationem naturalem, ratione cuius non excedunt potestatem, & sphaeram Principis facultatis.

I 15 Aduertunt rati bene Boies in presenti, quæst. 10. articul. 1. o. Dub. 2. concilij, Suarez vbi supra num. 8. Coninch numero 188. & aliis debet Principem prius lege sua prohibere euimodi delicta, antequam delinqüentes puniantur. Quod probat Coninch, quia res publica eos solum subditos punire potest, qui eam, eius statum, & tranquillitatem ladeant, aut turbant; peccata autem, quæ ab ea non sunt prohibita, non sententia eius tranquillitatem, vel auctoritatem ladeat, nisi eam directè; aut dolo impingantur: non possunt ergo puniri antequam prohibeantur: id est nam complexe forniciatio non punitur, quia lege non prohibetur, & sic de aliis. Addit, debet Principem, & Rempublicam suuori modo, quo possit, subditos cogere: est autem suuior modus, & humanis moribus magis accommodatus, ut subditus prius moneantur, & deterrantur prohibitione, antequam puniantur. Vnde iuxta horum etiam auctorum mentem, ego eam doctrinam solum regulariter intelligendam puto, & de criminibus ordinatis. Alioquin non videatur negandum atrociera, & extraordinaria crimina posse à Principiis puniri, licet lex nullam pœnam designari: quod videtur esse iuxta l. ff. de effractoribus, & explicatoribus, & l. hodie ff. de pœnis, ubi Vlpianus ita responderet. Hodie licet ei, qui extra ordinem de criminis cognoscit, quam vult sententiam ferre, vel grauissimam, vel leniorem

Disput. XIX.

Sect. II. §. IV. 517

leniorem, ita tamen, ut in vitroque moderationem non excedat. Et quidem ipse Conicks admittit exceptionem eorum criminum, quae direcet, vel dolo tranquilitatem, vel auctoritatem Republicæ laudent, aut impugnae idem ergo dici potest de quolibet atroci crimen in Deum, vel homines, licet lex mentionem eius non fecerit, quia hæc etiam Republicæ statum, & tranquillitatem maximè perturbant. Quis enim credat, quia Solonis, vel Romuli etiam legibus nulla parcidis pena statuta fuerit, quia ob eius atrocitatem, non timebant vnguam futurum, ut ex Cicerone oratione pro Rose. Amerino, & Plutarche in Romuli vita colligatur; quis, inquam, dicat adueniente casu, non pouuisse in illa Republica parvicidam pena etiam acerbiori puniri? sic etiam factum vidimus nostris diebus, ut in occidente Henrici IV. Gallie Regis extraordinaria, & acerbissima pena merito animaduersum fuerit. Nec possunt leges humanæ ad omnes casus extraordinarios descendere; & fatis est quod ipsa delicti atrocitas suadeat, non fuisse Legislatoris mente impunitam concedere; sed iudicis arbitrio referuantur fusile penam, si casus occurret.

117 *Parties co-gendi infideles, & prædicti subditos eti-
muni priuato, nec cuius fideli erga conciūm infi-
dilem contra delem, sed solis superioribus, quorum subditi
legem naturam sunt: procedit enim ex potestate dominativa, vel
competit solis gubernati, ut dictum est, & obseruat Suarez
super ribua, dictio num. 8. Si tamen crimen infidelis redundaret in praeditum innocentem, cui iniuria inferatur, nec esset recusus ad iudicem, vel potestatem superiorum à quo innocens defendetur; posset tunc priuatus priuatum conciūm infidelem ab innocentis læsione iniusta, vi etiam prolibere, in iis casibus, in quibus possumus vi re-
pellere vim cuilibet innocentis ab iniusto aggressore illatam, vel inferendam.*

118 *Infetur secundò, potestatem hanc cogendi subditos infideles, ut abstineat a criminibus contra legem naturalem, idololatria, & aliis similius abominationibus, competere non solum Principibus Christianis, sed etiam Principibus infidelibus respetu contra legem & suorum subditorum, ut obseruat idem Suarez loco citato. Ratio autem est clara, quia iij. comp. etiam Principes infideles, habent aequalē potestatem temporalem in suo subditos ad dirigidos eos iuxta regulas rationis, & legis naturalis: quare sicut possunt iis furtā, adulteria, & homicidia prohibere, sic etiam poterunt idolorum cultum, & alia, quæ non minus aduersantur legi naturali.*

119 *Infetur tertio non solum posse, sed debere Principes, hæc peccata, & ritus etiam legi naturali aduersos suis subditis prohibere, si id sine graviori incommodo facere possint: ita idem Suarez ibidem: quia tenentur bene subditos gubernare in ordine ad finem suæ gubernationis; quare sicut homicidia, furtā, & adulteria, sic etiam hæc alia delicta, quæ ex genere suo pleraque graviora sunt prohibere debent. Dixi tamen, si sine graviori incommodo possint: quando enim ex prohibitione maiora timentur mala, an possint licet permitti ea dicemus §. sequenti.*

Card. de Lugo de Virtute Fidei divina.

S. I V.

An, & quomodo liceat, infidelium ritus permittere?

Non loquimur de ritibus, qui soli fidei Christianæ aduersantur, quales sunt ritus Iudaici legi veteri approbat, & præscripti: sed de ritibus legi naturali aduersariis, qualis est idolatria, & similes: ex iis tamen, quæ de his ritibus dixerimus, colligi facile poterit, quid dicendum sit de permittendis erroribus hereticorum, seu de libertate conscientiæ illis concedenda, ne iterum de illa cogamat postea tractare, quando de hæresi in particulari agetur, præferim cùm de eo argumento latè, & doctè post alios scriperit Hurtado infra diffin. 79. qui videlicet potest, & primo loco S. Thomas quest. 10. art. 11. vbi breuiter totum hoc argumentum comprehendit.

Regula communis, & verissima hæc est, eiusmodi ritus in infidelibus subditis non esse à Princeps in præcipuo munere, & debito sui Principatus: si enim minora alia vita permettere non potest, quanto minus ea, quæ præcipuum religionis virtutem oppugnant? Vnde in Scriptura reprehenduntur Reges omnes, qui excelsa non abstulerunt: hoc est, permitterunt populo sacrificia offerre ritu prohibito, quem sanè totis viribus auferre debuissent, & in profanis etiam litteris commendantur, qui religionis, & pietatis studiis politicis omnibus rationibus, & negotiis in Republica administranda præposuerunt, vt latè probat Hurtado ubi supra §. 11. & seqq.

Quod verò ex grauissima causa liceat etiam aliquando ritus illos illicitos permittere, confat ex regula generali; quod licet nunquam mala facienda sint, ut sequantur bona; aliquid tamē mala permitenda sunt, ad vitanda graviora mala protv de facto meretrices, & lupanaria publicè permittuntur, ne graviora peccata ex humana fragilitate, & prauitate sequantur, vt dixit Augustinus adductus à S. Thoma, dicto art. 11. in corpore: *Ausser meretrices de reb⁹ humanis, turbabis omnia libidinibus. Similiter ergo quando ex coactione infidelium subditorum, & prohibitione eorum rituum, graviora damnatione prudenter timetur, tolerandi, & permittendi sunt: exemplo patris familias Euangelici, qui Matth. 13. iherusalem volentibus eradicare Zizania; respondit: non, ne forte eradicantes Zizania, eradicabis similiter tritcum. Quam regulam plures, & pusilli Principes sequuntur dissimularunt, & tolerarunt in subditis ritus sacrilegos, & heres manifestas, quandiu sine maioris mali timore esse opponere non poterant. Quare tota difficultas in hoc puncto consistit in iudicio ferendo de circumstantiis, & causa sufficienti ad iustificandam eiusmodi tolerantiam, & permissionem.*

In quo iudicio Hurtado ubi supra §. 10. videretur statuere pro unica cœla religionem, dicens, runc solum permissionem esse licitam, quando maius

X x immi

imminet religioni damnum alioquin incutabile nisi concedatur permisso. Vnde §. 3. concludit, in prouincia hæretica facile admittendam à Principe Catholico libertatem conscientiæ, quia religio Catholica lucratur tunc impunitatem, qua in eo loco antea carebat; contra vero in Prouincia Catholica non esse permittendam, nisi desperatis iam rebus, quia talis libertas religioni solum falsæ lucrum afferat. Hæc tamen regula, ut in vniuersum vera sit, intelligi debet de licentia, & periculo, respectu earundem personarum, non respectu loci materialiter sumptu: nam in Prouincia, vel ciuitate Catholica potest aliquando permittri ex causa iusta ritus falsus, vel hæretis in aduenis, quando id fieri potest sine periculo, quod peruertantur indigenæ: possunt enim permittri hæretici defors aduenire ad commercium, vel legationis causa, quorum sepe aliqui ea occasione converuntur, nec tunc religio detrimentum patitur; cum illi iam antea hæretici essent in suis Prouinciis. Sic etiam in insulis Philippinis, permittruntur Sinenses idolorum cultores, ad opificia, & artes exercendas diu commorari, quorum plures ea occasione fidem recipiunt. Non ergo solum debet considerari locus antea Catholicus, ut dicamus, præiudicari religioni, si eo in loco detur impunitas infidelibus, vel hæreticis: si tamen non detur iis, qui ante eam concessiōnem Catholicæ erant. Sicut è contra etiam in Prouincia infideli, vel hæreticorum non debet concedi ea impunitas Catholicis illuc euntibus, si ibi à fide deficiant, inquit ijs severissime solent à summis Pontificibus puniri, si capi possint. In vniuersum autem præferendum est negotiorum religionis, & fidei cuiuscumque ratione politica, & pœnalis habendum, ne religio notabiliter patiatur detrimentum ex eiusmodi concessionibus: si autem non timeretur periculum commune, sed vnius, vel alterius Catholicæ, qui fortasse ea occasione à fide deficeret, possit aliquando bonum publici status huic periculo præponderare; nec omnia particularia mala præcaueri possunt; & sepe propter communem utilitatem, etiam politican, permittrit vnius, vel alterius ciuius mors corporalis: potest ergo & permitti periculum spirituale, præterim cum ipse ciuius possit si vellet, malum illud vitare. Nec enim Princeps temerit cum quolibet incommmodo, præterim publico, præcauere mala omnia particularia singulorum: sed tamen oportet semper, quoties permisso hæc positiæ, & non solum dissimulatione quadam, sed legitima declaratione concedere, determinante, & exprimere pro quo loco, & pro quanto tempore, & quibus personis, & pro qua lecta concedatur, & curare, ne vterius extenderit, ne amplior sit quodam personas, locum, tempus, vel lectas, quam necessitas ipsa cogat.

124
An Princeps Christianus possit hanc conscientiæ libertatem, sine consensu, & facultate summi Pontificis subditis concedere, de quo videri potest Hurtado *disp. 79. scilicet 5.* qui latè de hoc agit, & concludit, posse subditis non baptizatis quia ijs non pertinent ad iudicium Ecclesiæ; non vero posse hæreticis, seu subditis baptizatis, in quos cum Ecclesiæ habeat directam Iurisdictionem: non potest Princeps Laicus huic Ecclesiæ potestati, sine eiusdem Ecclesiæ consensu præiudicare. Vnde quantumcumque Princeps saluum conductum, vel libertatem, & immuni-

tatem hæreticis promittat, potest eo non obstat. Ecclesia semper hæreticos illos capere, & perficere, ut securi omnino accedant, habenda erit concessio, & consensus Pontificis, prout habetur post confessionem 15. Ex quo logo dicitur, Ecclesiæ teneri ad seruandam fidem tam hæreticis de eorum immunitate, dum tamen ipsi seruent conditiones, sub quibus fides, & securitas data est, quod latè, & doce probat Magister Ioan. Marq. Augustinianus, lib. 1. de Gubernatore Christiano cap. 24. Ex quo totam illam quæstionem ferè desumpta Hurtado, *ibidem scilicet 7.* Ratio autem est, quia rōnum id quoque peccato fieri potest: potest etiam promitti, & servari debet, si promisum sit. Potest autem sine peccato impunita dari hæreticis: inquit expedit, & necesse est plerumque ita fieri, & promitti, promissione obligante, alioquin spe omnino abici non auderent inquam hæretici fidere Ecclesiæ, ut ad Concilia, vel loca Catholica accederent ad exanimandam suam fidem, & conferendam cum nostra, quo remedio ablato occulidetur adhuc corum reductioni. Necesse ergo est ad bonum commune religionis, quod Ecclesia possit se obligare ad fidem hæreticis seruandam, quam semel datam violare non licet.

Nec obstat, quod aliqui præsentem hæretici dicunt de facto Ioanni Hus, Hieronymo Pragæ, qui fide accepta ad Concilium Constantiense accesserant, eam non suisse seruatam, sed publico iudicio ibidem combustos esse. Hoc enim maiori ex parte argumentum est, ut pluribus ex ipsa historia argumenti petitis probant Marquez, & Hurtado *locis citatis.* Primo quia negligunt aliqui, eos hæreticos saluum conductum habuisse, nec à Principe quidem seculari, vel Imperatore. Secundò quia licet ab Imperatore habuissent, Ecclesia tamen non potest ab eo obligari, & adhuc ius suum retinebat, ad eos indicando, & puniendo. Tertiò quia Praga, licet saluum conductum perierit à Concilio, sed tamen Patres Concilij noluerunt illum concedere absolvēre, sed cum limitatione, nimirum, promiserunt illum sine vi audiēre, iustitia temporali, itaque promiserunt solum immunitatem ab oppressione iniusta, ut constat ex *sessione 6.* in cap. cui titulus est, *Decernitur citatio contra Hieronymum de Praga.* Quia promissione fortasse sibi saluum conductum finxit, & accessit. Sed adhuc fides ei seruata fuit, & ipse clementer audita hæres absoluavit, ut constat ex *sess. 16.* additis illis verbis: *Et si ego ipse aliquando, quod absit, aliquid contra seniores, aut prædicare præfamperem, Cau-num severitati subiaceo.* Vbi iam certi iuri impuniratis, si iterum ad hæreticum redierit, prope postea rediit penitentis obiurationis factus, & protestatus in ipso Concilio, se impie facile dimando doctrinam, quam damnauerat. Vide plura alia argumenta apud predictos auctores, que manifestè probant, non suisse in eo Concilio violatam fidem, datam illis hæreticis.

Illud mihi difficultius est, quod docer idem Hurtado *ibidem scilicet 5.* Princepem, nisi iuramento confirmet libertatem conscientiæ, non teneri, nec debere stare promissis, quia promissio absque iuramento non obligat, quando vi, aut metu extorquerit, & res promissa cedit in grave promiscuitate detinentem: hac autem libertas conscientiæ semper extorquetur vi, & metu iniusto cedente

Disput. XIX.

Sect. II. §. IV. 519

cadente in virum constantem. Hoc, inquam, difficile est. Primo quia si promissio seculo iuramento, non obligat promittentem propter de-
tinum iniustum, quo exoretur, iuramentum superadditum non afferit obligationem iustitia, sed folius religionis, atque adeo inuitu promissario, poterit vinculum illud relaxari, ab eo, qui potest relaxare iuramenta, per qua non acquiritur homini aliquod ius, & ablatu vinculo religionis, perit tota promissio illius obligatio, ut cum communis sententia dixi tom. 2. de Iust. disputatione 22. sec. 8. num. 195. & 230. & sequentibus. Parum ergo, vel nihil deseruerit promissio illa iurata haereticis ad eorum securitatem, cum iurans possit postea, quoties libuerit, petere, haereticis inuitis, relaxationem iuramenti, ab eo, qui potest iuramenta solum religionis vinculum continentia relaxare, & tunc poterit licet haereticos punire, si cut si nihil promisset.

Secundo quia Patres, & Doctores, qui fidem infidelibus, & hostibus seruandam dicunt, si eorum verba inspiciantur, non limitant suam doctrinam, ad fidem solam iuramento confirmatam, sed viuens salteri de promissione, & fide data loquuntur. Ita loquitur Ambrosius lib. 1. officiorum cap. 29. Concludens: liquet igitur etiam in bello fidem, & iustitiam seruari oportet, nec volunt decorum esse posse, si violetur fides. Eodem modo loquitur Augustinus epist. 207. & 225. Isidor. lib. 1. synonim. cap. 10. S. Thomas 2. 2. quest. 40. art. 3. & ibi alij Theologi, & interpres communiter. Vnde Ioann. Marquez loco super citato magis caute loquuntur: non enim dixit, tunc solum iis seruandam fidem, quando iuramentum intercessit, sed ab soluto seruandam fidem, præsertim si cum iuramento data fuit: sic habet pagina mihi 302. column 2. & pag. sequenti colum.

Tertio denique ratione idem ostendi potest, quia si metus redderet inutiles has promissiones factas haereticis sine iuramento eodem modo redderentur inutilitate, & inutiles promissiones omnes & pacta, quæ sine iuramento fierent hostibus in bello, saltem quando hostes, quibus fiunt gerunt bellum iniustum ex parte sua; nam tunc certum est, quod metus belli, & copiarum hostilium mouer ad consentendum huiusmodi pactis, & dandam eam fidem, quæ metus causa, multo magis in iis pactis appetit, quam in concessione libertatis conscientiae, in qua non ita proxime arma, & bella minantur. Si ergo Patres, & Theologi farentur, fidem hostibus etiam iniquis, & iniustis seruandam esse, nulla limitatione addita fidei iuramento confirmata; quia ex huius fidei violatione maxima humano commercio damna sequentur; idem dicendum erit de fide data haereticis circa conscientia libertatem, etiam sine iuramento praestita sit. Ratio enim eadem est, nempe, quod res promissa potest sine peccato exhiberi: nam si esset intrinsecè mala, etiam apud suos fuisset iuramentum, seruanda non fuisset; in neutro ergo casu decipiendum est hostis, vel haereticus circa rem licitam illis promissam.

Quod rursum confirmari potest, quia si libertatis conscientiae promissio absque iuramento non obligaret, nec etiam obligaret saluus conductus simpliciter concessus absque iuramento, atque adeo nihil aliud fecisset Tridentina Synodus toties saluum conductum haereticis offerend.

Card. de Lugo de Virtute Fidei diuina.

do absque villa iurandi mentione, quam speciosis verbis haereticos decipere, ostendendo externam quamdam obligationis speciem absque obligatione villa, ob defectum iuramenti ad obligationem necessarij. Respondeo Hurtado §. 53. ad hoc exemplum. Primo interuenisse ibi implicitè iuramentum contentum in clausula generali, qua assertur aditici illi fidei publicæ, quidquid exigitur ad eius observationem: unde iam implicitè includitur iuramentum, si hoc necessarium est, ut saluus conductus obliget concedentem. Hæc tamen responsio probaret, in omni contractu ex iis, qui sine iuramento non obligant, & iuramento addito confirmantur, de quibus latè egimus dicta sunt, 8. intelligi additum iuramentum, etiam si non exprimatur, atque adeo omnes illos contractus de facto esse validos, quomodo cumque hanc ritua semper contrahens dicit se velle obligare omnino, & per consequens significat se iurare, sine quo iuramento non potest se validè obligare. Consequens autem est fatus absurdum, alioquin frustra inutilitatem legibus illi contractus, cum eo ipso, quod quis se velit obligare, intelligatur implicitè velle adhibere iuramentum necessarium, ad valorem obligationis. Non ergo sufficit clausula generalis, ut intelligatur iuramentum adhibitum; sicut nec sufficit, ut intelligatur datus fideissl, vel posta obligatio dandi fideissl, aut renuntiata lex aliqua prohibens obligationem: sed debet exprimi inuocatio Dei, ut aliquis iurasse dicatur.

Quare idem auctor responder secundò ibid. in 130 saluo conducto non requiri ad obligationem iuramentum, sicut requiritur in concessione libertatis conscientiae, quia saluus conductus non extorquet vi, aut meru iniusto, sed Princeps sine vi, aut metu rogatus illum concedit. Hæc etiam responsio non videatur subsister, quia in concessione salui conductus videtur etiam intercedere coactio, quædam eiusdem generis cum illa, quæ facit concedi libertatem conscientiae: nam sicut Princeps non permetteret libertatem conscientiae si posset absque sui detimento haereticos compellere, & punire: ita non dare saluum conductum, si haereticum posset cogere, ut veniret ad concilium, vel ad iudicium tanquam reus citatus & iudicandus: in utroque ergo casu cedit iure suo, quia non potest illo sine detimento vi. Solum est discrimen, quod libertatem conscientiae frequenter concedit Princeps temporalis, ne subditos temporales, ea fortasse negata, amittat, tumultuantes nimurum, & ad rebellionem propendentes, & aliquando iam obedientiam negantes, metu amittenda potestatis temporalis conceditur eis iniqua petitio. At vero saluus conductus conceditur, ut veniant ad locum disputationis, & conuincantur: sed reuera tunc etiam interuenient metus amittendi potestatem Ecclesiasticam in subditos. Quare Ecclesia, ne eos subditos tumultuantes, & rebelles amittat, sed potius conuictos reducat ad debitam obedientiam, offert illis saluum conductum; & impunitarem, quæ in rigore est libertas conscientiae non persperna, sed ad tempus, pro quo saluus conductus conceditur. In utroque ergo casu, præcedit impotencia puniendo subditos, & eorum rebellio contra obedientiam debitam, vel temporalem, vel saltē spiritualē, & denique desiderium non amittendi potestatem in illos, vel amissam recuperandi, in

Xx 2 utroque

vtrisque ergo, vel in neutro casu interuenit metus, & coactio ad concessionem sufficiens ad eam inualidandam.

131

Ratio à priori in vtroque casu, cur iniurias, & iniuria subditorum non reddit in ualidam oblationem Principis concedentis perenda est ex iis, que indicauit tom. 2. de iustit. & iure disp. 37. f. 15. num. 179. nempce hostibus etiam iniuste bellantibus seruandam esse fidem propter publicum pacis bonum, & regnorum quietem: nisi enim ea pacta seruarentur, maximum esset impedimentum pacis componenda: sicut ob eamdem rationem debetur impunitas, & indemnitas oratoribus, & legatis publicis etiam hostium, quia id necesse est, ut tractatus circa pacem haberi possint: sicut ergo bonum publicum pacis, & quietis publicæ reddit immunes oratores, & legatos hostium, qui alioquin tui sunt, & pœna digni propter bellum iniustum; sic etiam idem bonum publicum religionis dat valorem saluo conductui concessio hereticis, quia alter non possente religionis amissâ damna resarciti. Et sicut idem bonum publicum pacis obligat ad seruandam fidem datum hostibus etiam iniustis in bello, sic bonum publicum obligat ad seruanda pacta facta cum hereticis circa libertatem conscientie, quando ad bonum publicum necesse erat, quod eiusmodi pacta cum obligatione fieri possent. Quando autem in illo loco citato diximus, pacta hostibus seruanda, quando fiunt sine coactione, & metu, id intelleximus de coactione alia intrinseca, & priuata, ac conditincta ab ea, quam bellum ipsum secum afferit: nam certum alioquin est, pacta omnia, qua hostibus iniuste bellantibus fiunt, fieri cogente ipso bello, cuius vitandi causa, ea omnia pacta fiunt, qua si bellum abeslet, non fierent. Sed tamen propter publicum pacis bonum, quod sine valore, & obligatione talis fidei obtineri non posset iure gentium data est obligatio iis pactis, quod similiter in casu nostro propter candem rationem dicendum est: neque ad hanc obligationem iusserandum videtur necessariò requiri, sicut nec ad pacta, qua cum hostibus in bello fiunt. Alia vero argumenta leuiora, qua aliqui afferunt ad probandum, non debere seruari fidem hereticis in saluo conductu, vel alii pactis, videri possunt apud Marquez, & Hurtadum locis citatis, qui bene ea disoluunt.

S E C T I O . III.

An infideles non baptizati possint retine-re potestatem, vel iurisdictionem suprà fideles. & an possint ea potestate pri-uari.

132

Non loquimur de hereticis, sed de infidelibus non baptizatis, qui non sunt subditæ Ecclesiæ, de quibus queri potest, primò an iure ipso careant potestate in subditos fideles, secundò. An possint saltem ob infidelitatem ea potestate priuari. Supponemus breuiter ea, qua videtur esse extra controvèrsiam, & postea ad ea, qua capaces dominij veris, solum rerum, solerteriamperforarum.

In primis ergo certum est infideles esse capaces dominij veri, & legitimi, non solùm aliarum rerum, sed etiam personarum, seruorum,

ancillatum, &c. Et quidem de dominio bonorum non est dubium, quod infideles habeant ytradicatur de Indis infidelibus Paulus III. in quadam sua Bulla, cutis meminit Coninch diff. 18. dub. 10. num. 160. De dominio etiam, quo unus est dominus alterius hominis tanquam serui, certum est, posse illud esse penes infideles, qui verè & propriè possunt habere in suo dominio seruos bello captos, vel alio iusto titulo ad servitutem inducendam. Certum etiam est, posse infideles non subditos Principibus Christianis habere in suo dominio seruos fideles, si aliqui iustus titulus intercessit ad seruandum indicendum. Vnde certum denique est, posse retinere iurisdictionem in subditos fideles, neque hos eo ipso, quod ad fidem conuertantur, nisi exemplis, & liberis à potestate, & iurisdictione Principis infidelis, cui antelegitum subdatur.

Doctrina haec colligitur aperte ex Scriptura vtrumque dominium, tam reale in seruos fideles, Col. 2. quā iurisdictionis in subditos etiam fideles, agnoscēt, in domino, vel Principe infidelis. Et quidem de dominio in seruos Christianos, S. Ioh. clarissima. Ad Ephes. 6. Seru abedit dominis carnalibus cum timore, & tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo: non ad osulum seruantes, quasi hominibus placent, sed ut serui Christi facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate seruientes, sicut domino, & non hominibus: scientes, quod iniquaque quodcumque fecerit bonum, hoc recipiat a domino, sine seruus, sine liber. Quod idem repetit ad Coloss. tertio, & ad Titum 2. erant autem Domini tunc plerumque infideles, & Pagani. Vnde Petrus epist. 1. cap. 2. de seruis etiam dominorum infidelium loqui viderat, dum dicit: serui subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis, & modestis, sed etiam discolis. Et August. in psal. 124. rationem reddidit, dicens: Christus non fecit de seruis liberos, sed de malis servis bonos seruos. Quod etiam confirmat concilio 3. in psal. 118. & Auctor questionum noui, & veteris testamenti sub eiusdem Augustini nomine quæst. 35. & in Concilio Grangensian. 3. relato in cap. si quis seruum 17. quæst. 4. anathema infligunt eiis, qui seruo sub pretextu religionis fugam suferit; in quo viderat esse sermo de prætextu religionis Christianæ, quia Concilium celebratum fuit tempore Sylvestri Papæ, in quo domini Gentiles plures habebant seruos Christianos. Ratio autem est clara, quia sicut infideles capaces sunt dominij legitimæ circa res alias, sic etiam dominij circa seruos, nec hoc dominio propter serui fidem priuuantur, si cum à sua fide non turbant.

De dominio etiam iurisdictionis in subditos fideles sunt innumera Scripturarum loca, in quibus ea potestas supponitur, per solam subditorum conuersiōnem ad fidem, vel propter dominorum infidelitatem non destruci. 1. Petri. 1. habet: Eli estote omni humana creatura propter Deum. sive Regi, tanquam præcellenti, &c. & infra: Regem honorificate, Ad Roman. 13. omnis anima potestariis superioribus subiecta sit, & int̄a, non solum propter iram, sed etiā propter conscientiam: ubi legitimæ iurisdictionis supponitur in Principibus infidelibus; quales tunc omnes erant, nam conscientia non obligat ad obedientiam præcipi- pienti